

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Társadalomtudományi Kar
ALAPKÉPZÉS

**Plusz munka vagy lehetőség? –
Vélemények és javaslatok az iskolai közösségi szolgálat indulásáról**

Konzulens:
dr. Hegyesi Gábor

Készítette:
Bender Zília
BEZMAKB.ELTE
Szociális munka szak

2014 április

ALAPKÉPZÉSES szakdolgozat

**Bender Zília
2014. április**

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	1
1.1.	A dolgozat témája	1
1.2.	A kutatás célja	2
1.3.	Témaválasztás indoklása	3
1.4.	A dolgozat felépítése.....	4
2.	A kutatás módszertana	5
2.1.	Az interjú formája és jellege.....	5
2.2.	Az interjúvázlat kidolgozásának elméleti háttere	6
2.3.	A kérdéssor bemutatása	6
2.4.	A kutatási minta bemutatása	8
2.5.	Az interjú menete.....	10
2.6.	A kutatás korlátai	10
3.	A kutatás elméleti háttérének bemutatása, és a válogatott szakirodalom rövid áttekintése	12
3.1.	A közösségi szolgálat célja és meghatározása.....	12
3.2.	A közösségi szolgálat hazai modelljét megalapozó nemzetközi „jó gyakorlatok”	19
4.	Az iskolai közösségi szolgálat megvalósítása	23
4.1.	Törvényi háttér.....	23
4.2.	A projektszervezés folyamata	24
4.2.1.	A fogadó szervezetek köre	25
4.2.2.	A választható tevékenységek köre	26
4.2.3.	Felkészítés és élményfeldolgozás.....	26
4.2.4.	Összegzés és a projekt kiértékelése	28
4.2.5.	Dokumentáció	28
4.3.	A közösségi szolgálat bevezetéséhez nyújtott állami segítségnyújtás formái	29
4.3.1.	Tájékoztató napok.....	29
4.3.2.	Központi weboldal.....	29
4.3.3.	Tanácsadás, mentoráció	30
4.3.4.	Akkreditált továbbképzés.....	30
4.4.	Hol tartunk most? - A közösségi szolgálat helyzete 2014 tavaszán	31
5.	A kutatási eredmények összefoglalása.....	34
5.1.	A reform célja: szemlélet formálás és készségfejlesztés.....	34
5.2.	Finanszírozás először: a dologi kiadások fedezete	34
5.3.	Finanszírozás másodszor: a szervezéssel járó „plusz munka” kérdése	35
5.4.	Fogadó szervezetekkel való együttműködés	36
5.5.	Felkészítés és élményfeldolgozás.....	37

5.6.	A projekt utólagos értékelése	38
6.	Javaslatok a közösségi szolgálat rendszerének fejlesztésére	39
6.1.	Mérlegelés és tervezés.....	39
6.2.	Forrásteremtés.....	40
6.3.	Részvétel a felkészítésben és élmények feldolgozásában	40
Irodalom.....		42
1. számú melléklet: A kutatásban felhasznált interjúvázlatok		44
2. számú melléklet: Interjú Bodó Mártonnal, az OFI szakértőjével		59

1. Bevezetés

1.1. A dolgozat témája

Dolgozatom témájaként a 2011. évi közoktatási reform szociális és civil szférát érintő rendelkezését, az érettségi vizsgához kötött közösségi szolgálatot választottam.

A reformban érintett csoportoknak az indulástól az első közösségi szolgálatos évfolyam érettségijéig összesen négy év áll rendelkezésre, hogy megismerjék és „megemésszék” az új rendelettel járó feladatokat, és (ha akarják,) afféle „próbálkozásos tanulás” útján minél több lehetőséget, nyereséget találjanak az oktatási és szociális szféra együttműködésében. Egyszeri és megismételhetetlen időszak ez, ami nem csak a közösségi szolgálatról, de a köznevelés, az önkéntesség és a hazai nonprofit szféra állapotáról is képet ad. Érdeemes tehát figyelmesen követnünk ezt a szakmai-társadalmi dinamikát, hogy az új feladat ne csak külső elvárás, plusz munka, ráfordítás legyen, hanem új színtér a civil szerepvállalás és társadalmi összefogás erősítésére. Jelen alap kutatásomban arra törekszem, hogy minél árnyaltabb pillanatfelvételt készítek erről az egyedülálló folyamatról, melyben egy nemzetközi állami idea mindennapos gyakorlattá manifesztálódik, és a „fent” megfogalmazott társadalmi érték/érdek látható, szervezett, mindennapos tevékenység lesz.

Kutatásomban ehhez, a közbeszédben „kötelező önkéntességnek” becézett újításhoz kapcsolódó ismereteket, gondolatokat vizsgálom, az érintett csoportok tagjaival készített személyes interjúk által. Az első friss tapasztalatok gyűjtésével és elemzésével igyekszem azonosítani az oktatási reform nonprofit szektort érintő vonatkozásait, vagyis azokat a tényezőket és irányokat, amik a közösségi szolgálat kapcsán állnak előttünk, mint amilyenek az oktatási szektorral való új típusú együttműködés, és nagyobb dimenzióban a hazai önkéntesség, a civil részvétel, és a társadalmi felelősségvállalás erősítése.

1.2. A kutatás célja

A kötelező közösségi szolgálat gyakorlata 2012 őszével indult, a feladat teljesítését először a 2016. évi érettségi vizsgán ellenőrzik majd. Napjainkban tehát épp az az izgalmas átmenet zajlik, mikor hosszas és hangos társadalmi diskurzust követően, a kötelező szolgálatról szóló állami döntés megszületett, a programok szervezése – a kapcsolódó társadalmi és módszertani diskurzusokkal együtt – elindult, de még javában zajlik az útkeresés, tapasztalatcsere, a szakmai szttenderdek és a közösségi szolgálatról szóló általános társadalmi kép kialakulása.

Kutatásomban olyan ismereteket, tapasztalatokat és szubjektív véleményeket próbáltam egybegyűjteni, amikkel fogadó szervezeti oldalról számolni érdemes a közösségi szolgálathoz való csatlakozáskor: kiknek, miért és hogyan érdemes mindebben részt venni? Milyen ráfordítást és milyen nyereséget kínál a kooperáció rövid és hosszú távon? Milyen erőforrások és kompetenciák állnak rendelkezésre a nonprofit oldalon, amik hasznosak, sőt, szükségesek ahhoz, hogy a szervezet és minden szereplő a program nyertese legyen? Milyen tudással, attitűddel, felelősségi körrel bírnak a hozzánk érkező pedagógusok (és a szolgálatot végző diákok), és mit várnak tőlünk? S nem utolsósorban: mik azok a hibák, hiányok, fejlesztési irányok, amiket még most, a reform inkubációs szakaszában korrigálni kell, és amikért a pedagógusokkal együtt kell kiállnunk egy harmadik oldallal szemben, legyen az az állam, a diákság vagy az össz társadalom.

Szándékom szerint ez a kérdőíves felmérés egy négyéves átfogó vizsgálat első szakasza, amit évenként ismételt interjúkkal és a vonatkozó statisztikák és szakirodalmak felhasználásával igyekszem kiegészíteni. A teljes kutatás így a közösségi szolgálat első négy évének folyamatát mutatja be, a nonprofit szektor szerepének vonatkozásában.

1.3. Témaválasztás indoklása

A választott téma szociológiai, szociális szakmai szempontból aktuális és sokszínű, hiszen a közösségi szolgálat (céljában és tartalmában) különböző társadalmi csoportokat, tudományterületeket és értékrendeket „ültet egy asztalhoz”. Elég arra gondolnunk, hogy a program a pedagógia, andragógia, szociális szakma és nonprofit menedzsment együttműködésén alapul. Másrészt a felelős közösségi részvétel mint érték a legkülönbözőbb világnézetekben egyaránt fontos, vagyis a mai multikulturális társadalomban is közös cél, prioritás¹.

Ami a választásom belső motivációját illeti, szociális tanulmányaim előtt, az ELTE BTK nyelvszakos hallgatója voltam, tanár szakosként és kortárssegítőként önkéntes munkában ifjúságvédelemmel, prevencióval is foglalkoztam. Három bölcsész év után a szociális munka felé váltottam, ám a fiatalok nevelése, szemléletformálása és főként „helyzetbe hozása” számomra mindmáig fontos cél, feladat, érték. Mindemellett, civil programok szervezőjeként, aktív önkéntesként a 2011-es európai önkéntes évvel kezdve - hol tisztségviselői, hol önkéntes munkás státuszban – több kisebb, az önkéntességet népszerűsítő és támogató projekt megvalósításában vehettem részt. Ez idő alatt hasznos ismeretet és élményeket szereztem az önkéntes menedzsmentről és a hazai önkéntességről, ami tovább erősítette elköteleződésemet, és újabb irányok, lehetőségek és ötletek felé vezetett.

1 A témában érdemes elolvasni dr. Pálvölgyi Ferenc erkölcs és etika professzor négy részes cikksorozatát, melynek utolsó részében így fogalmaz: „A modern nevelés céljai tehát két fókuszpontban sűrűsödnek: elsőként az ember erkölcsiségének alapját jelentő morális kódok interiorizálása a feladat, majd később erre építve a morális kommunikáció és egyezkedés pedagógiai feltételeinek biztosítása.” IN: Pálvölgyi Ferenc: Az értékközpontú erkölcsi nevelés konstruktív rendszere 4/4. Mester és Tanítvány 2009/11. pp.117-140.

A témaválasztás szakmai alapját részint a kötelező közösségi szolgálat körül zajló intenzív társadalmi párbeszéd, részint az újítás elméletből gyakorlattá érésének kivételes pillanata kínálta számomra. A folyamat, ahogy a társadalmi szemléletformálás egy új módja jó ötletből mindennapos rutinná válik, egyszeri és megismételhetetlen időszak, ami széles és színes társadalmi csoportokat mozgat előre és egymás felé. Úgy gondolom, a közösségi szolgálat „megszületésének” megörökítése az oktatás, a nonprofit szektor és a teljes magyar társadalom számára hasznos és izgalmas tanulságokat rejt úgy a jelenben, mint az eljövendő kutatások és fejlesztések idején.

1.4. A dolgozat felépítése

Dolgozatomban elsőként áttekintem a kötelező közösségi szolgálathoz kapcsolódó alapfogalmakat, az önkéntesség és a közösségi szolgálat különbségét, és összefoglalom a közösségi szolgálat legfontosabb előzményeit, a nemzetközi és a hazai jó gyakorlatokat. Ezt követi a közösségi szolgálat megszervezésének folyamata, különös tekintettel a szabályozásban és segédletekben kiemelt tartalmi elemekre. Az elméleti háttérrel szóló fejezet az iskolai közösségi szolgálat jelenlegi helyzetével, a 2013 nyári kutatás idejére vonatkozó statisztikai adatokkal zárul. A kutatásról szóló fejezetekben a módszertan, a kutatás folyamata és korlátai, majd az eredmények összegzése található, ami az utolsó fejezetben megfogalmazott következtetéseim és javaslataim zárnak.

2. A kutatás módszertana

Munkám lényege a kötelező közösségi szolgálatról szóló célzott alapkutatás megvalósítása, a rendelkezésemre álló csekély eszközök, erőforrások és időbeni keretek felhasználásával.

A célzott alapkutatás definíció szerint (AVIR, 2013) olyan kísérleti és elméleti munkát jelent, aminek elsődleges célja új ismeretek szerzése (tudásbővítés) a jelenségek alapvető lényegéről és a megfigyelhető tényekről. Történik mindez azzal a szándékkal, hogy az eredményezett nagyobb tudás alkalmas legyen már felismert vagy a jövőben várhatóan felmerülő problémák megoldására. Mindezek nyomán, kutatásom eszközeként a személyes interjút választottam, mivel ez a módszer biztosít kellő nyitottságot és megfelelő kereteket az érintettek szubjektív meglátásainak pontos, árnyalt felméréséhez és elemzéséhez. A személyes interjú mellett szól továbbá, hogy ez a szociális esetmunkában leggyakrabban alkalmazott sok szempontú felmérés kutatói megfelelője, így leendő szociális munkásként, már most gyakorlatot szerezhetek az esetfelmérésben folytatott, irányított beszélgetésben.

2.1. Az interjú formája és jellege

Kutatásom módszereként a mélyinterjút választottam, mivel ez biztosít megfelelő formát és kellő nyitottságot az érintettek szubjektív meglátásainak pontos, árnyalt felméréséhez és leírásához.

Interjúvázlatom kidolgozásában, és az összegyűlt anyag elemzésében mindvégig arra törekszem, hogy az eredményeket szociális szakemberként értelmezem és közvetítsem. Bízom benne, hogy az itt közölt „pillanatkép” olyan részleteket, adatokat tartalmaz, amiket a szociális és nevelési szakemberek jól hasznosíthatnak, akár a kötelező közösségi szolgálat koordinációjának fejlesztésében, akár egy másik tematikus vizsgálatban, vagy épp a szemléletformálás, kommunikáció területein.

2.2. Az interjúvázlat kidolgozásának elméleti háttere

A bevezetésben már említett sok szempontú felmérés módszere és az itt végzett célzott alapkutatás jellegében szinte megegyezik, a cél mindkét esetben az adatok megoldás-központú gyűjtése és elemzése. És bár a kötelező közösségi szolgálat esetében nem problémáról, inkább új kihívásról, feladatról beszélünk, és kliens helyett az érintett személyekkel beszélek, az interjúvázlat elméleti alapjául a sok szempontú felmérés prioritásait választottam, mert véleményem szerint azok – megfelelő behelyettesítéssel – itt is jól alkalmazhatók. Ezek a szempontok a következők (Tánczos, 2004):

1. A megkérdezett személyt érő új kihívás lényege, pontos megfogalmazása, beleértve a jelentősebb alkalmazkodást igénylő, változással kapcsolatos fejlődési szükségleteket. Vagyis, hogy miben és hogyan érdemes változnia, tanulnia a kötelező közösségi szolgálattal járó személyes kihívás sikeres teljesítéséhez.
2. Az érintettek problémamegoldó képessége, beleértve személyes jó tulajdonságaikat, erős oldalaikat, korlátaikat és hiányosságait - Itt a közösségi szolgálat szervezéséhez és teljesítéséhez szükséges ismereteket, készségeket értjük, például a pedagógusok és civil koordinátorok önkéntes menedzsmentről és projekt munkáról szerzett ismeretei, diákokkal és szülőkkel való kapcsolata, és így tovább.
3. *A témával kapcsolatos rendszerek, és az érintett személy valamint a rendszerek közötti kölcsönhatás természete.* - Jelen esetben ide tartozik például az iskola és az állam kapcsolata, a pedagógusok és diákok közötti viszony, és természetesen a kutatásomban vizsgált iskolai-civil együttműködés.
4. Az új feladat eredményes megvalósításához már meglévő vagy előteremtendő erőforrások - vagyis a tudás, eszköz, finanszírozás, kapcsolati tőke, és így tovább.

2.3. A kérdéssor bemutatása

Minden interjút a demográfiai adatok rögzítésével kezdem, úgy is mint életkor, nem, település szintű lakóhely, majd három kérdésben az önkéntességgel és közösségi szolgálattal való kapcsolat következik:

- a kötelező közösségi szolgálatban való érintettség (diák, szülő, tanár/pedagógus-jelölt, szociális szakember, szakpolitikai felelős, önkéntes szervező)
- önkéntesség terén szerzett tapasztalat (aktív önkéntesként vagy, passzíve, önkéntes segítségnyújtás alanyként)
- végez-e jelenleg közhasznú önkéntes munkát?

A tematikus kérdések többsége a vizsgált csoportoknál megegyezik, mivel a cél egymással összevethető válaszok gyűjtése. Az alapkérdésre például, hogy ki mit gondol saját szerepéről az iskolai közösségi szolgálat megvalósításában, minden érintetthez szól, a feleletek pedig nyilvánvalóan eltérnek az érintettségtől függően. A válaszok összesítésekor található olyan felelősségi kört, ami „önkéntes bevallás” alapján egyszerre több érintetthez tartozik, vagy olyat, amit mindenki látványosa hárít. Mindkét verzió a szabályozás átgondolásához, vagy épp az érintett csoportok kompetenciáinak mélyebb vizsgálatához vezethet².

Az első tematikus kérdéssor a közösségi szolgálat folyamatához kapcsolódó gyakorlati kérdésekre vonatkozik: a válaszadó

- honnan értesült a közösségi szolgálatról, mit tud a szabályokról, keretekről;
- mit tart a reform céljának, mi lehet annak társadalmi hatása;
- mit tud, és mit gondol saját feladatköréről és felelősségéről;
- mit gondol a többi érintett csoportról, az ő kompetenciájukról, és a velük való együttműködésről.

A résztvevők szerepkörének áttekintése a szervezés módszertani segédletekben az első szakaszra javasolt ütemezésen alapul³:

1. Közösségi szolgálat keretében felkínált/választott tevékenységek kigondolása
2. Fogadó intézmények kiválasztása, megkeresése
3. Közösségi szolgálati program kidolgozása, egyeztetése
4. A közösségi szolgálatok meghirdetése, a diákok és szülők tájékoztatása

² Elvégre ki vállal önként olyan díjazás nélküli plusz feladatot, amihez nem ért

³ Jelen alapkutatásnak ugyan nem része, de érdekes megfigyelni, hogy egyáltalán ki milyen sorrendben, szakaszokban gondolkodik, mit lát a teljes projekt folyamat ívéből, és mennyire szorítkozik a szükséges minimumra.

5. Jelentkezések összegyűjtése
6. A tanulók felkészítése: a kiválasztott közösségi szolgálat (és a fogadó szervezet) bemutatása, és az ehhez kapcsolódó szociális probléma (közös) átgondolása
7. A közösségi szolgálat nyomon követése, a diákok támogatása, az esetleges nehézségek/konfliktusok kezelése
8. Élményfeldolgozás, a diákok beszámolóinak összegzése
9. Községi szolgálat teljesítésének adminisztrációja
10. Az eredmények közzététele, a programban elért sikerek bemutatása, az iskola számára elérhető nyilvános felületeken (pl. az intézmény weboldalán, a helyi vagy országos médiában)

A második szakasz a saját részvétel szubjektív értékelésére irányul:

1. hogyan látja a válaszadó saját szerepkörét;
2. mennyire tartja magát alkalmasnak a neki jutó feladatokra;
3. milyen személyes sikereket, nyereséget és milyen nehézséget, veszteséget lát;
4. miben és kitől vár és kap segítséget.

Az interjú harmadik, záró szakaszában a válaszadó további megjegyzésekkel egészítheti ki az elhangzottakat, értékeli az interjút (kérdések, időtartam, stb.), és nyilatkozik arról, hogy a későbbiekben is részt venne-e egy hasonló beszélgetésben.

Az interjúvázlatokat a dolgozat 1. számú melléklet tartalmazza.

Az állami koordináció szakértőjével folytatott beszélgetésben az előre szerkesztett kérdéssor helyett úgy döntöttünk, hogy az általam összegyűjtött kérdésekre és véleményekre reflektál, így ehhez az interjúhoz nem mellékelek vázlatot.

2.4. A kutatási minta bemutatása

Kutatásom célcsoportjába tartozik minden olyan személy, aki közvetlenül érintett a kötelező közösségi szolgálat megvalósításában. Ide tartoznak:

- a döntéshozatalban, felügyeletben és támogatásban illetékes oktatáspolitikai vezetők
- közösségi szolgálat koordinációjával megbízott középiskolai tanárok

- közösségi szolgálatra kötelezett, 2016-ban érettségiző diákok
- közösségi szolgálatot végző diákok szülei
- önkéntes menedzsment szakértő, az önkéntes koordinációban jártas civil szakember
- önkéntes fogadó szervezet közösségi szolgálati felelőse
- kiscsoportos munka szakértője (iskolai szociális munkás, kortárssegítő, pszichológus)

Mivel azokat a gyakorlati tanulságokat kerestem a kutatásban, amik hasznosíthatók a program és a civil részvétel fejlesztéséhez, a mintavételnek két további feltétele volt: az egyik, hogy a válaszadó legalább alapfokú (a közbeszédből, nyilvános forrásokból elérhető) tájékozottsággal bírjon a témáról, a másik, hogy az interjú időpontjában, 2013 tavaszán valamiféle tapasztalattal is rendelkezzen lehetőleg a közösségi szolgálat, de legalábbis a közérdekű önkéntes munka terén.

Az összes érdekelt csoport képviselőjével, kapacitás hiányában nem sikerült interjút készítenem, de így is bekerült a kutatási mintába a legfontosabb, törvényi szabályozásban kijelölt csoportok tizennégy tagja. Ezek a következők:

- három pedagógus, budapesti gimnáziumok közösségi szolgálati felelősei (kód: PED1-3)
- öt közösségi szolgálatra kötelezett diák (kód: DIAK1-5)
- egy szülő, közösségi szolgálatra kötelezett gyermek édesapja, civil szervezeti önkéntes és egyetemi oktató (kód: SZULO1)
- önkéntes menedzsmentben jártas fogadó szervezet vezető tisztségviselője (kód: CIVIL1)
- az iskolai közösségi szolgálat egyik hazai modelljét kidolgozó civil szervezet szakértője (kód: CIVIL2)
- nonprofit menedzsment szakértő, egy civil kezdeményezéseket támogató hazai nonprofit vállalkozás munkatársa (kód: CIVIL3)

- pedagógia szakos doktori képzés hallgatója, gyakorlott pedagógus és kortárssegítő (kód: PED4)
- oktatáspolitikai felelős, az iskolai közösségi szolgálat bevezetését koordináló OFI módszertani szakértője (kód: GOV1)

2.5. Az interjú menete

Az interjú céljáról és menetéről a megkérdezetteket előzetesen értesítettem, és hozzájárulásukat kértem a válaszok felhasználásához.

Az interjúk tervezett időtartama 20 perc volt, a gyakorlatban ezt a határt nem sikerült tartanunk, a beszélgetések hossza 30-40 perc lett. Az interjút diktafonnal rögzítettem, a hangfelvételeket mellékletként, mp3 formátumban csatolom. A tizenhárom interjúból egyet, az OFI szakértőjével készült beszélgetést írott változatban is mellékelem (2. sz. melléklet).

Az interjúkat egy későbbi, ismételt beszélgetés lehetőségére vonatkozó kérdéssel zárom, így azok, akik készségesen felajánlják részvételüket, lehetővé teszik számomra, hogy a későbbiekben az attitűdök és ismeretek időbeli alakulását is vizsgáljam.

Adatvédelem és adatkezelés

Az interjú és a kutatás céljáról, valamint az adatkezelés módjáról a megkérdezetteket előre értesítettem, és a felvételeket előzetes hozzájárulásukkal használom fel. A személyes és demográfiai adatokat a személyiségi jogok tiszteletben tartásával kezelem, és kizárólag kutatási célból rögzítem azzal a céllal, hogy látható legyen, a vizsgált alapsokaság melyik alcsoportjait és milyen arányban sikerült elérnem.

2.6. A kutatás korlátai

A kutatási minta összeállításakor igyekeztem minél több személyt elérni, és az érintettek alapsokaságát alkotó kisebb csoportok mindegyikét megszólaltatni. Mivel azonban a kutatást egyszemélyesen végeztem, a kutatási minta nem tekinthető reprezentatívnak, hiszen a megkérdezettek aránya nem egyezik az országos statisztikák arányszámaival.

A kutatás emellett nem terjed ki azokra, akik érintettek, de nem rendelkeznek a közösségi szolgálatra vonatkozó ismeretekkel, vagy hallottak ugyan a rendeletről, érinti is őket, de a lekérdezés idejéig nem kezdték el a feladat teljesítését.

Végül újraidézve azt az izgalmas tényt, miszerint hazánkban az iskolai közösségi szolgálat első éveit, „kisgyermekkorát” éljük, fontos elismételnem, hogy az itt bemutatott munka szándékom szerint egy, a közösségi szolgálat rendszerének kialakulását bemutató diakrón vizsgálat első szakasza, ami jellegéből adódóan nem egy részletes fejlesztési terv kidolgozására irányul. Céлом az iskolai közösségi szolgálat szervezésében rejlő szakmai kihívások és a rendelkezésre álló erőforrások feltárása, valamint ezek konstruktív leírása.

3. A kutatás elméleti háttérének bemutatása, és a válogatott szakirodalom rövid áttekintése

3.1. A közösségi szolgálat célja és meghatározása

A közoktatás feladatköre mára messze túlmutat az oktatás-nevelés régi típusú keretein. Az iskoláknak egyértelműen kulcsszerepe van a tudást kiegészítő társas készségek fejlesztésében. Ez a korszerű, komplex kompetenciafejlesztés mára hazánkban is egyértelmű alapfeladat, ami a közoktatás törvényi és finanszírozási rendjébe is beépült. Az uniós irányelveket követve, a 2012-ben elfogadott Nemzeti Alaptanterv - a műveltség és az erkölcsi értékek közvetítésén túl - a köznevelés feladatát a tanulóhoz és a munkához szükséges készségek, képességek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztésében, a nemzeti és társadalmi összetartozás megerősítésében jelöli meg⁴. Ide tartozik a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség ösztönzése, aminek egyik új eszköze a kötelező közösségi szolgálat. Az új iskolai módszer példás köznapi megfogalmazása egy budapesti gimnázium honlapján így szól: „A közösségi szolgálat olyan tevékenység, melyet a diákok értékeik mentén választanak, anyagi ellenszolgáltatás nélkül végeznek, azzal a helyi közösség érdekeit szolgálják, és mellyel saját személyiségüket, különféle készségeiket fejlesztik. Közösségi szolgálatot sokféle motivációból végezhet valaki: hogy megismerjen egy foglalkozást, hogy mások érdekeit szolgálja, közösséghez tartozzon, hogy elérjen egy fontos célt, például a környezet szépülését, hogy bizonyos tulajdonságainak fejlődését elősegítse, hogy hasznos módon töltsen az idejét, bajba jutottakon segítsen, védje a környezetet vagy gyakorlatot szerezzen egy számára fontos területen.”⁵

⁴ *Nemzeti alaptanterv I.1.1. pont. 110/2012. (VI. 04.) Korm. rendelet melléklete*

⁵ *Általános tájékoztató a közösségi szolgálatról. II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Budapest 2012*

Alapja tehát az önkéntesség: „olyan tevékenység, amelyet a személy szabad akaratából, egyéni választása és motivációja alapján, a pénzügyi haszonszerzés szándéka nélkül végez más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálva.” A két tevékenység másik közös vonása, hogy „általában közhasznú célt szolgál, általa mind a tevékenységet végző személy, mind a környezete többé és értékesebbé válik, hiszen végzésével mindenki olyan értékek birtokába jut, amelyek megerősíthetik a közösségi elköteleződés és felelősségvállalás tudatát, illetve mindezek mellett a későbbi élethelyzetekben vagy munkakeresésben fontos előnyöket biztosíthat.”⁶

A közérdekű önkéntes munka és a kötelező iskolai közösségi szolgálat között azonban – ahogy a két elnevezés is mutatja - alapvető különbségek vannak, amik nem csak a közösségi szolgálat pontos definíciójához, de a fejlesztési irányok átgondolásához, a fogadó szervezetek eredményes részvételéhez is szükségesek.

Az összehasonlítás legjobb kiindulópontját a közösségi szolgálat alapelvei nyújtják. A felsorolás egyértelműen megmutatja a két közcélú tevékenység közötti egyezéseket és különbségeket.

A kötelező közösségi szolgálat alapelvei⁷

- *A helyi közösség erősítése:* a közösségi szolgálat során végzett feladat olyan tevékenységet/tevékenységeket) jelent, amely(ek) a helyi közösség javát szolgálják, és amelyek az iskolában vagy az iskola közvetlen környezetében esetleg néhány kilométeres körzetében, vagy a tanuló lakóhelyén, vagy annak közvetlen környezetében valósulnak meg.
- *Szabad választás elve:* a diákok a szülőkkel, tanárokkal való egyeztetés alapján maguk választhatják ki az általuk végzendő tevékenységeket az iskola által megszervezett, vagy a maguk által javasolt, az iskola által pedig elfogadott tevékenységek közül.

6 Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 p.3

7 Községi Szolgálat Portál GY.I.K.

<http://www.kozossegi.ofi.hu/Contents/ShowContentByTitle?title=GYIK#alapelvek>

- *Anyagi érdektől függetlenség elve:* az iskolai közösségi szolgálat kapcsán a felek (pedagógus, intézmény, fogadó szervezet, magánszemély, diák, szülő) anyagi érdeke a programban nem merülhet fel, a tanulók tevékenysége nem juttathat senkit ilyen jellegű előnyhöz, haszonhoz.
- *Szervezett keretek közöttiség elve:* a középiskola feladata és felelőssége az iskolai közösségi szolgálat szervezése és koordinálása, ezért előírás, hogy csak az iskola szervezésében lehet az elszámolható tevékenységet végezni. A diáknak a tevékenység megkezdése előtt rendelkeznie kell az erre jogosult iskolai személy, a feladat felelősének és szüleinek jóváhagyásával.
- *Kettős cél elve:* a tevékenységek során egyszerre kell a szolgálat jellegnek és az élménypedagógia-alapú tanuláshoz megvalósulnia. A közösségi szolgálat megvalósulásához szükséges egyfajta tanulási folyamat jelenléte is.
- *Kölcsönösség elve:* a segítő és a segítségre szoruló személy lehetőségeihez mérten aktívan bevonódik a programba. A kölcsönösség megélésére a felkészítés során kell érzékenyíteni a diákokat, így elősegítve, hogy a diák nyitott és elfogadó legyen azzal a személlyel, akivel kapcsolatba lép.
- *Közvetlenség elve:* a közösségi szolgálat során nem a szervezetet, hanem közvetlenül a szervezet célcsoportját szolgáló tevékenységet kell végezni. A segítő (diák) és a segítségre szoruló között személyközi együttműködés, partnerség jön létre, ami a személyek közötti valódi kapcsolatra helyezi a hangsúlyt, amely alkalmas a személyiségformálásra, az önismeret fejlesztésére.
- *Együttműködés elve:* az iskolában vagy a fogadó szervezetnél a közösségi szolgálat kapcsán partneri viszony alakul ki az összes érintett között, nem jelenhet meg alá-fölérendeltség sem a pedagógus-diák, sem a fogadó szervezet-diák, sem az ellátott, segített személy-diák viszonyában.

- *Arányosság elve:* a diák iskolai (pl.: DÖK) vagy olyan külső szervezetnél, amelynek tagja, csak részben végezheti az IKSZ-et. Az ilyen jellegű, egyébként is végzett feladat (pl. diákönkormányzati, sportegyesületi, énekkari vagy bármely más szervezetet érintő) önmagában még nem minősül közösségi szolgálatnak. Ha a tevékenység kiegészül aktív, egyéni, az iskolai közösségi szolgálat jogszabályban említett területein ellátandó többletfeladattal, az iskola által elfogadott arányban számolható el az előírt 50 óra részeként.
- *Változatosság elve:* az alapvető pedagógia cél szempontjából fontos, hogy több területen (pl. három) és rendszeresen ismétlődő tevékenységekre épülve végezze a diák ún. kontaktóra (min. 40 óra) feladatait.
- *Fenntarthatóság elve:* lehetőleg olyan tevékenységekben vegyenek részt a diákok, amelyek hosszútávon fenntarthatók, valamint a további évfolyamok és az ellátottak számára is előnyösek.
- *Részrehajlás-ellenesség:* a tanuló a közvetlen hozzátartozójánál, annak közvetlen munkahelyén nem végezhet közösségi szolgálatot. A nagyszülők, segítségre szoruló rokonok, közeli hozzátartozók látogatása önmagában érték, de nem számolható el az IKSZ részeként.

Az önkéntesség és közösségi szolgálat közötti első és legvitatottabb különbség a motiváció, a tevékenység végzésére vonatkozó belső indíttatás. Az önkéntes tevékenység „a személy szabad akaratából valósul meg, nincsen semmilyen külső kényszerhez kötve és végzéséért sem várható el semmilyen anyagi előny vagy ellenszolgáltatás”,⁸ míg iskolai közösségi szolgálat olyan kötelező tanulmányi előfeltétel, melyben a tanulás, a személyiség fejlődése nem csupán járulékos haszon, hanem alapvető cél.

8 Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 p.3

A szolgálat a Nemzeti Önkéntes Stratégia szerint „kiindulópontnak, bevezető lépésnek tekinthető a valódi önkéntes tevékenység végzésének irányába”⁹, megvalósítva azt a pedagógiai célt, ami a fiatalok érzékenyítésére és helyzetbe hozására irányul, az alábbi kulcskompetenciák fejlesztésével¹⁰:

- kritikus gondolkodás
- érzelmi intelligencia
- önbizalom
- felelősségvállalás
- állampolgári kompetencia
- felelős döntéshozatal
- hiteles vezetői készségek
- szociális érzékenység, társadalmi felelősségvállalás
- kommunikációs készség
- együttműködés
- empátia
- konfliktuskezelés
- problémamegoldás

Ezek a készségek természetesen az „igazi” önkéntes munkában is ugyanúgy erősödnek, ám ott ez a fejlődés jellemzően másodlagos haszon a fő motivációt jelentő részvétel, segítségnyújtás mellett. A közösségi szolgálat módszerében az önkéntesség célja, a segítségnyújtás, és az okozatként megjelenő szociális érzékenység és kompetenciatudat felcserélődnek: a diákok azért mennek segíteni, hogy kompetensebbé és érzékenyebbé váljanak, így felnőttként ezt a segítségnyújtással szerzett pozitív érzést idézik fel (s akár keresik), amikor valamilyen társadalmi munkát vállalnak.

9 Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012-2020 p.3

10 OFI Segédlet 2012 8.o.

Ezt fogalmazza meg a kettős cél elve, és ide kapcsolódnak a részrehajlás-ellenesség, a közvetlenség és a változatosság kritériumai is, amik a „klasszikus” önkéntes munkához képest, némileg szűkítik a választható szolgálatok körét.

A közösségi szolgálat esetében a választható tevékenységek köre is szűkebb, mert a törvény - a közvetlenség, kölcsönösség és anyagi függetlenség elvén - kiköti, hogy a diákok csak személyes kapcsolatban végzett tevékenységet választhatnak.

„Kiemelt jelentősége van annak, hogy a program lehetőséget biztosítson a tanulók szemléletének formálására, ez legjobban a személyes kapcsolatokon keresztül valósulhat meg. (...)A programot úgy kell kialakítani, hogy az a kölcsönösségen alapuljon. Nem egyszerűen meg kell látogatni az idős, elhagyott, sérült embertársakat, hanem velük együtt kell valamit tevékenykedni, például játszani, kézműveskedni, beszélgetni, receptet cserélni, színpadi előadást szervezni stb. Nagyon lényeges eleme a programnak, hogy minden mozzanatában a kölcsönösségre és együttműködésre építsen. Ennyiben meghaladja a korábban is iskolák által végzett szociális programokat (például a szociálisotthon-látogatást, a karácsonyi műsorok bemutatását)”¹¹

A személyes kapcsolat a diákok nyomon követésében, a mentor-diák viszonyban is kulcsfontosságú: „jó, ha a pedagógus az első alkalmon személyesen jelen van, majd ha időről időre megkérdezi a tanulót, milyen tapasztalatai, nehézségei voltak, figyelemmel kíséri a tanuló közösségi szolgálati naplójában vezetett sorokat. (Milyen célokat tűzött ki? Mit sikerült ezekből teljesíteni? Milyen tapasztalatai voltak a tevékenység végzése során?) Kell, hogy ezekről beszélhessen valakivel a tanuló.”¹²

Az útmutató a kortárs kapcsolatok jótékony hatását is kiemeli, amikor javasolja a páros munkavégzést és a felső évfolyamos diákok mentori szerepvállalását: „*Nem célszerű a tevékenység teljesen egyedüli végzése, törekedni kell párok kialakítására. A két tanuló közös tevékenysége segíthet az együtt átélt élmények feldolgozásában, a nehéz helyzetek kezelésében, biztonságot jelenthetnek egymás számára. Ez is egyfajta segítői szerepgyakorlás, egymás kölcsönös támogatása, megerősítése.*

11 OFI Segédlet 2012 p.28

12 OFI Segédlet 2012 p.28

A felsőbb évfolyamos tanulók – amennyiben ők már végeztek korábban közösségi szolgálatot – segíthetik, támogathatják kísérőként az alsóbb évfolyamos tanulók közösségi szolgálati programjának megvalósítását.”¹³

A személyes kapcsolat kikötésével a törvény kizárja, hogy a diákok a közösségi szolgálat keretében olyan közvetett segítségnyújtást végezzenek, mint például a pénzadomány gyűjtése vagy a fogadó szervezet működését támogató feladatok elvégzése (pl. borítékolás, adatrögzítés, stb.) Ezek a munkák az önkéntességben mindennaposak, de a kötelező 50 órában a szabályozás szerint nincs helyük.

Amire viszont a közösségi szolgálat megszervezésekor érdemes, sőt, kötelező időt szánni, az a felkészülés és feldolgozás. Erre a végrehajtási rendelet alapján az ötvenből legfeljebb 5-5 óra fordítható.

„A tanulók szakmailag hiteles és felkészült embertől kapjanak felkészítést a tevékenység előtt, illetve a közösségi szolgálat során folyamatosan dolgozzák fel a megélt élményeket, tapasztalatokat.

Legyen felkészítés, ráhangolódás, feldolgozás és értékelés a tanulók számára: vagyis legyen beszélgetés, képzéssel egybekötve.

A konkrét tevékenységre történő felkészítés és a feldolgozás lehetőség szerint legyen többszintű.”¹⁴

A mindennapi önkéntességben természetesen ugyanúgy fontos a felkészítés, a hasznos tudnivalók és praktikus tanácsok átadása, ami általában (szóban vagy írásban) meg is történik.¹⁵ Az élményfeldolgozás viszont – a munka jellege, a hibás szervezés, vagy akár a fogadó szervezet kapacitása folytán – sok esetben a „hogyan tetszett?” mélységű kérdésekre, vagy egy rövid skálázós kérdőívre korlátozódik. A közösségi szolgálatnál a személyes reflexiók összegyűjtése nem csupán hasznos, de elengedhetetlen része a programnak.

13 OFI Segédlet 2012 p.28

14 ÖKA állásfoglalás 2012 p.5

15 „A képzés alapvetően az önkéntes program egyik minőségbiztosítási eleme. (...) mindenképpen a résztvevők felkészültségét szolgálja, mely az önkéntes program és a fogadó szervezet működésének, szolgáltatásainak hatékonyságát javítja.” Önkéntesmenedzsment alapok. ÖKA 2008

Bár a törvény értelmében a szervezés elsősorban az iskola feladata¹⁶, nyilvánvaló, hogy a program csakis a két oldal, az iskola és a fogadó szervezet szoros együttműködésével valósulhat meg, vagyis a siker ötven százalékban a diákok ténylegesen foglalkoztató civil vagy állami szervezet részvételén múlik. A végrehajtásról szóló rendelet egyébként a folyamat minden egyes szakaszában, az előkészítés, szervezés, követés és utólagos értékelés fázisában is megjelöl egy vagy több, a fogadó szervezetre háruló feladatot, hiszen a diákok szolgálatukkal az ő munkájukat (is) segítik. Ráadásul az önkéntes menedzsment inkább az ő területük, mint az iskoláké. Amikor tehát sorra vesszük a megvalósítás folyamatát, látnunk kell, hogy bár a felelősség hivatalosan az iskoláé (és az érettségire készülő diáké), a közösségi szolgálat a fogadó szervezeti oldalról is komoly tervezést, ráfordítást és kompetenciát igényel¹⁷.

3.2. A közösségi szolgálat hazai modelljét megalapozó nemzetközi „jó gyakorlatok”

a. Service-learning (USA)

Az Egyesült Államokban honos 'service-learning' program a nyolcvanas években indult a középiskolákban, egy kisebb oktatási reform részeként. Az újítást az hívta életre, hogy a felmérések szerint a fiatalok egyre jobban elidegenedtek az őket körülvevő közösségektől, saját környezetüktől és a társadalom egészétől: más korcsoportokhoz képest kevesebben szavaztak, kevesebb önkéntes munkát végeztek, fő céljuk jellemzően csak az anyagi jólét elérése volt. Az iskolai közösségi szolgálat hatékony pedagógiai megoldásnak tűnt, mivel miközben fejleszt olyan készségeket, mint a felelősségvállalás, részvétel, empátia, önbizalom és érzelmi intelligencia, egyben azt a közösséget is segíti, erősíti, ahol a fiatalok élnek. A koncepció bevált, és az első kísérleti programokat egyre több intézmény és egyre több egyedi megvalósítás követte. A népszerű módszerről időközben számos kutatás készült, amik tovább bővítik a társadalmi részvételről, motivációról szóló tudományos ismereteket. (Matolcsi 2012)

¹⁶ „Középiskolában meg kell szervezni a tanuló közösségi szolgálatának teljesítésével, dokumentálásával összefüggő feladatok ellátását.” (20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133. § (1) bekezdés

¹⁷ Wikipedia: Service-learning: Supporting Programs - <http://en.wikipedia.org/wiki/Service-learning>

A service-learning az Egyesült Államokban mára általános gyakorlattá vált, de a hazai rendszerrel ellentétben, alkalmazása továbbra sem kötelező, csupán ajánlott módszer az amerikai iskolák, egyetemek, kollégiumok számára. Mégis minden magára valamit adó intézmény oktatási programjában szerepel, népszerűsítésére és támogatására több országos hálózat és állami intézmény működik¹⁸.

b. Nemzetközi Érettségi Program (International Baccalaureate)

A nemzetközi érettségi program 1968-ban indult, nemzetközi iskolák szervezésében. A kezdeményezés néhány évtized alatt világszintű hálózattá fejlődött, és megalakult a Nemzetközi Érettségi Szervezete (International Baccalaureate Organisation, IBO), melynek irányításával ma világszerte több száz iskola követi a program által kínált komplex oktatási-nevelési programot, az elemi iskola szintjétől az érettségiig. Az IBO küldetésnyilatkozata szerint „A programok világszerte arra biztatják a diákokat, hogy legyenek aktív, szolidáris, élethosszig tanuló emberek, akik megértik, hogy a különbségekkel együtt, másoknak is lehet igazuk.”¹⁹ Fő célkitűzései: a nemzetközi oktatás fejlesztése saját program és a nemzeti oktatási rendszerekkel való együttműködés útján; annak elősegítése, hogy az emberek helyi és nemzetközi szinten jobban megértsék egymást; a diákok mobilitásának támogatása földrajzi és kulturális tekintetben²⁰. Ma a nemzetközi érettségi program Magyarországon négy intézményben, három magániskolában és a budapesti Karinthy Frigyes Gimnáziumban működik. Itt több mint húsz éve követelmény, hogy a diákok (az IB rendszerben meghatározott tanulási céllal) 50 óra közösségi szolgálatot teljesítsenek²¹.

18 Wikipedia: Service-learning: Supporting Programs - <http://en.wikipedia.org/wiki/Service-learning>

19 <http://www.karinthy.hu/pages/ib/en/ibMissionStatement.html>, fordítás: Bender Zília

20 What is an IB education? International Baccalaureate Organization (UK) Ltd. Cardiff 2013

21 <http://www.karinthy.hu/pages/ib/hu/>

c. A közösségi szolgálatot megalapozó hazai példák

Az önkéntesség hazai fejlődéstörténetében és a szervezett önkéntesség elterjedésében jelentős szerepet játszottak a XIX-XX. századi egyházi intézmények, köztük azok az iskolák, kollégiumok és plébániákon szerveződő ifjúsági közösségek, ahol fontosnak tartották, hogy az irgalmasság, a másik ember tisztelete és az önzetlen segítségnyújtás ne csak szép gondolat, hanem mindenki számára valódi élmény, tapasztalati igazság legyen, mégpedig a különböző ünnepekhez, közösségi eseményekhez kapcsolt segítő feladatok, társadalmi munkák elvégzésével²². Számos egyházi iskolában mind a mai napig él ez a hagyomány önkéntes karitászcsoportok, cserkész csapatok és kötelező szolgálatok formájában.

A két világháború között az önzetlen és ellenszolgáltatás nélküli munkavégzésre, valamint a szociális ellátórendszer működtetésére továbbra is az egyházak, a magánszemélyek és civil szervezetek dominanciája volt meghatározó. 1945-től az állam egyre több szociális feladatot vállalt fel, ezzel is háttérbe szorítva a magánszemélyek, a polgári karitatív szerveződések és az egyházak ilyen irányú tevékenységét.²³

Az iskolai közösségi szolgálat hazai elődjének tekinthető az úttörőmozgalom is, aminek megszűnésével a szervezett ifjúsági önkéntesség hosszú évekre „tetszhalott” állapotba került.

A rendszerváltozás idején hamar kiderült, hogy az államforma demokratizálása sajnos nem hozza magával a demokratikus társadalmat: a jogok és kötelezettségek praktikus ismeretén túl, az olyan demokratikus készségeket is csiszolnunk kell, mint a részvétel, a felelősségvállalás, az együttműködés és az asszertív kommunikáció.

22 Katolikus Karitászcsoport: Történetünk <http://www.karitasz.hu/rolunk/tortenetunk>

23 Czike K-Kuti É: Önkéntesség, jótekonyság, társadalmi integráció. Nonprofit Kutatócsoport és Önkéntes Központ Alapítvány Budapest 2006 pp.28-29

Ezt felismerve, számos intézmény és civil szervezet dolgozta ki és indította el saját önkéntes programját, jóval a 2012-es közoktatási reform előtt²⁴. Köztük van például a sárvári Tinódi Gimnázium, a Miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium²⁵, a budapesti Alternatív Közgazdasági Gimnázium, a Waldorf gimnáziumok, az első hazai IKSZ modellt kidolgozó Demokratikus Ifjúságért Alapítvány²⁶, a Magyar Vöröskereszt Ifjúsági Tagozata²⁷, a Kórházi Önkéntes Segítő Szolgálat Alapítvány, az állami reformban önkéntes szakértő szervezetként bevont Önkéntes Központ Alapítvány, és még sokan mások.

24 Czike K-Kuti É: Önkéntesség, játékonyság, társadalmi integráció. Nonprofit Kutatócsoport és Önkéntes Központ Alapítvány Budapest 2006 pp.28-29

25 Az intézményben 2002 működik a Szeretetszolgálat programja, melyben máig több mint 600 diák vett részt. A programot 15 másik intézmény és a közösségi szolgálatot kidolgozó OFI is adaptálta.
<http://kozossegi.ofi.hu/Contents/ShowContentByTitle?title=Let%C3%B6lt%C3%A9sek>

26 <http://iksz.i-dia.org/>

27 http://www.mivk.hu/files/szervezeti%20anyagok/ugyrendi_szabalyzat_mivk_2008.pdf

4. Az iskolai közösségi szolgálat megvalósítása

4.1. Törvényi háttér

A közösségi szolgálat teljesítését a 2011-es nemzeti köznevelési törvény²⁸ és a Nemzeti alaptantervet mellékletként tartalmazó kormányrendelet²⁹ írja elő:

„Az iskolai közösségi szolgálat szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása.” (2011. évi CX. törvény Értelmező rendelkezés 4.§ (13.) bekezdés)

„A Nat. ösztönzi a személyiség fejlesztését, kibontakozását segítő nevelést-oktatást: célul tűzi ki a hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő emberek iránti szociális érzékenység, segítő magatartás kialakítását a tanulóknál úgy, hogy saját élményű tanuláson keresztül ismerik meg ezeknek a csoportoknak a sajátos igényeit, élethelyzetét. A segítő magatartás számos olyan képességet igényel és fejleszt is egyúttal (együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és -megvalósítás), amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári létezéshez.”³⁰

A program 2012 szeptemberében indult. Innentől szerepel az iskolák alapfeladatai között, és tanulmányi kötelezettségként az akkori kilencedik évfolyamtól „lefelé” minden tanköteles korú, nappali tagozatos diákra érvényes. Az ötven óra teljesítését először a 2016. évi érettségi vizsgán ellenőrzik majd.

A tevékenységek körét és a megvalósításról szóló egyéb gyakorlati tudnivalókat a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet³¹ és a 2005. évi önkéntes törvény³² tartalmazza.

28 Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CX. törvény

29 Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 04.) Korm. rendelet, Értelmező rendelkezés 4.§ (13.) bekezdés

30 Nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet

31 Nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet

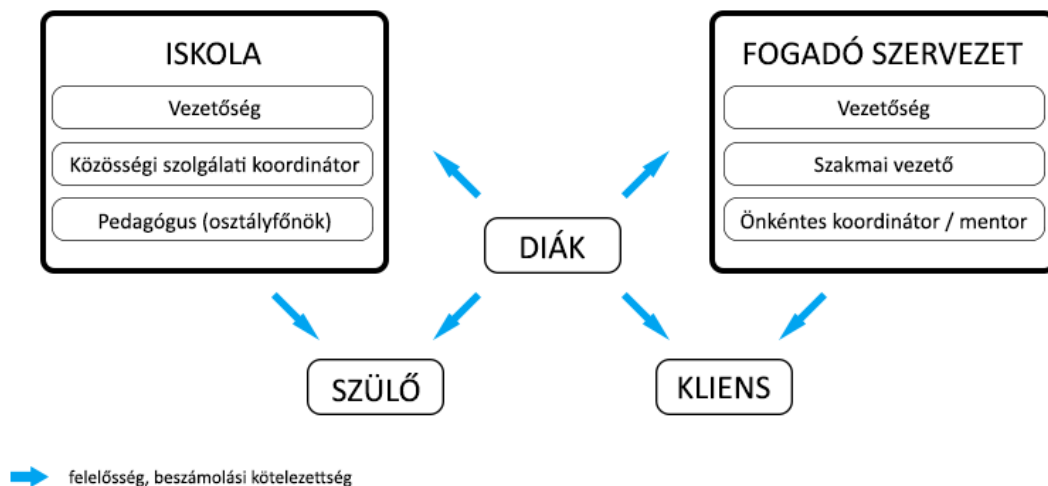
32 Közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény

A jogszabályokhoz hasznos kiegészítés nyújt a közösségi szolgálat koordinációjával megbízott Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Segédlete³³ és a reform kidolgozásába bevont Önkéntes Központ Alapítvány 2012-es állásfoglalása³⁴ és önkéntes menedzsmentről szóló kiadványa³⁵.

4.2. A projektszervezés folyamata

Mindezek alapján a közösségi szolgálat folyamata, a megszervezés lépései, a részfeladatok és felelősségi körök rendje a következő.

A közösségi szolgálat szervezésének kapcsolatrendszere

1. ábra

Az iskolai közösségi szolgálat megszervezése a tanköteles korú, nappali képzésben résztvevő diákok számára, alapvetően a középiskolák feladata, a fogadó szervezetek közreműködésével – és ahol lehetséges, a diákok és szülők bevonásával.

33 Segédlet az iskolai közösségi szolgálat megszervezéséhez. OFI 2012

34 Állásfoglalás az Iskolai közösségi szolgálat programok megvalósításához. ÖKA 2012

35 Önkéntes menedzsment alapok – avagy amit az önkéntes fogadó szervezeteknek önkéntesekkel

A program felelősét (vagy felelőseit) küldő és fogadó oldalon is az intézményvezető jelöli ki, ideális esetben a szükséges kompetenciák, a diáklétszám és az intézményi kapacitás figyelembevételével. Intézményi szintű koordinátor lehet pedagógus, szabadidő szervező, ifjúságvédelmi felelős vagy szociálpedagógus, de a törvény értelmében a szolgálati lehetőségek szervezése osztályonként, osztályfőnöki irányítás alatt is történhet. A koordinátor feladata a szolgálati lehetőségek megkeresése, kidolgozása, meghirdetése, a jelentkezések összegyűjtése, a feladatvégzés nyomon követése, dokumentációja és utólagos értékelése.

4.2.1. A fogadó szervezetek köre

Arról, hogy mely szervezetek fogadhatnak önkéntest és egyúttal közösségi szolgálatos diákot, a 2011. évi civil törvény³⁶ 159. §-a rendelkezik, melynek értelmében közérdekű önkéntes munka és iskolai közösségi szolgálat az EMMI által vezetett önkéntes fogadó szervezetek jegyzékében felsorolt állami és civil szervezeteknél végezhető. Ezt egészíti ki az OFI tájékoztatása, miszerint iskolai közösségi szolgálat azoknál a civil szervezeteknél is végezhető, akik legalább egy iskolával, legalább egy közösségi szolgálatos programot megvalósítottak, és az iskola írásban igazolja a projekt sikeres teljesítését. Ezek a szervezetek az OFI-nál kérhetik felvételüket a fogadó intézmények hivatalos jegyzékébe, amivel egyben a közösségi szolgálat interaktív portáljának nyilvános adatbázisába is bekerülnek.³⁷

³⁶ Egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény

³⁷ „Ahhoz, hogy a kozossegi.ofi.hu felületén a találati listában nem szereplő szervezet, intézmény megjelenhessen, minimum egy éves közös együttműködés alapján történő iskolai ajánlás szükséges (ezen kívül hozzájáruló nyilatkozat, illetve a fogadó szervezet alapító okirata).”
http://kozossegi.ofi.hu/Contents/ShowContentByTitle?title=GYIK#k_46

4.2.2. A választható tevékenységek köre

Közösségi szolgálat keretében egészségügyi, szociális és jótékonyági, oktatási, kulturális és közösségi, környezet- és természetvédelmi, katasztrófavédelmi feladatok, valamint az óvodás korú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal, az idősekkel közös sport- és szabadidős tevékenység végezhető (20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133§ (2) bekezdés). Ezek közül, pontosabban az iskola által szervezett kínálatból a diákok maguk választják ki mit vállalnak, az iskoláknak ezért érdemes minél több fogadó szervezettel együttműködést kötni és minél több konkrét alkalmat, szolgálati lehetőséget megszervezni, hogy minden tanuló a saját személyiségéhez és motivációihoz illő feladatot találjon. A diákok mindemellett maguk is kereshetnek szolgálatot, azzal a kitételrel, hogy a választott tevékenységet az iskola jóváhagyja, és a fogadó szervezettel/magánszeméllyel kötött együttműködési megállapodással hitelesíti.

4.2.3. Felkészítés és élményfeldolgozás

A felkészítés legegyszerűbb formája a választott szolgálat és a fogadó szervezet bemutatásából áll. Ilyen a fogadó szervezet munkatársa által tartott tájékoztató előadás, vagy a csoportos intézménylátogatás. De a feladat jellegétől, összetettségétől függően, a felkészítés sokkal összetettebb is lehet. Lehetnek kiscsoportos foglalkozások, ahol a diákok a kortárssegítő csoportokban alkalmazott önismereti gyakorlatok, kreatív és dramatikus játékok útján gondolják át az adott társadalmi problémát, miközben feltárul a diákok témára vonatkozó ismerete, attitűdje, lehetőség van a téves információk, sztereotípiák korrekciójára, és fokozható a fiatalok szellemi és lelki ráhangolódása.

Ugyanilyen fontos a szolgálatot követő élményfeldolgozás szakasza, melynek jelentőségét mind a szakirodalom, mind a törvény és a hozzá tartozó módszertani segédletek hangsúlyozzák. A serdülők világképe, önértékelése, teljes személyisége hihetetlen tempóban és erővel formálódik, amihez egyrészt „gátlástalan” fogékonyság, másrészt mérhetetlen bizonytalanság társul, ezért megfelelő teret, időt, és személyes kapcsolatot, támogatást kell biztosítani, hogy a szolgálattal szerzett tapasztalatok és gondolatok a „jó polcra” kerüljenek, vagyis - a módszer céljának megfelelően - a társadalmi érzékenységet, felelősségérzetet és a cselekvéshez szükséges kompetenciatudatot erősítsék. A feldolgozás szintén az iskola, a pedagógus és a fogadó szervezet felelőse által választott formában történik. A legáltalánosabb (és segédletben is javasolt) megoldás az egyéni vagy kiscsoportos beszélgetés, illetve a diák által szerkesztett írásbeli vagy szóbeli élménybeszámoló elkészítése (írásbeli fogalmazás, fogadó szervezetnek vagy kliensnek írt levél, iskolatársaknak tartott kiselőadás, stb.)

Az ötven órás keretből felkészítésre és feldolgozásra összesen öt-öt óra számolható el, a fennmaradó minimum negyvenórás „gyakorlati” időt kontaktóráknak nevezzük.

4.2.4. Összegzés és a projekt kiértékelése

A teljes munkafolyamat itt még nem érhet véget, hiszen feldolgozásra szervezeti szinten is szükség van. Ezért a projekt munka utolsó szakaszának az iskola és a fogadó szervezet által végzett összegzés tekinthető. Fontos, hogy a két szervezet munkatársai ne csak „házon belül”, hanem egymásnak is megfogalmazzák a maguk tapasztalatait, tanulságait és ebből konstruktív javaslatok szülessenek. A fiatalok nevelése és a hatékony segítségnyújtás nyilvánvalóan közös cél, alapvető szakmai érték, de a pedagógusok és a nonprofit szakemberek háttere, szervezeti kultúrája nagyban eltér egymástól. Gondoljunk például egy civilekből verbuválódott 5-10 éves környezetvédő egyesületre, és az ötven éve működő középiskolára, amit egykor az állam, majd a helyi önkormányzat, jelenleg pedig a KLIK működtet. A szervezeti struktúra, a rendelkezésre álló források, az elszámolás, és a „válságkezelés” módja a két oldalon egészen eltérő, ami az együttműködés során sok félreértést és nehézséget okozhat. A helyzetet csak tovább nehezíti, hogy az iskolai közösségi szolgálat minden résztvevőnek új feladat, amit rögtön a gyakorlatban kell megtanulni és ahol kell, korrigálni, „finomhangolni”. Ezért elengedhetetlen, hogy a szervezésben résztvevő szakemberek egymásnak, és a vezetőségük felé is megfogalmazzák a közösen végzett munka tanulságait.

4.2.5. Dokumentáció

A közösségi szolgálat kötelező dokumentációja, a vonatkozó EMMI rendelet értelmében az alábbi iratokat tartalmazza, amihez az OFI a közösségi szolgálat WEB2-es portálján szerkeszthető mintákat is kínál:

1. Az iskola és fogadó szervezet által kötött együttműködési megállapodás
2. Tanulói jelentkezési lap (szükség esetén szülői hozzájárulással)
3. Közösségi szolgálati napló, benne a diák által eddig végzett szolgálatokkal, a fogadó szervezet, az elvégzett feladat, időpont és időtartam feltüntetésével.

Ezeket egészítheti ki az iskola épületében, honlapján, hírlevelében közölt közösségi szolgálati felhívások; a közösségi szolgálatról szóló szöveges és/vagy fényképes beszámolók; a felkészülést és élményfeldogozást segítő módszertani anyagok; a diákoknak/fogadó szervezetnek készített értékelő kérdőív; vagy épp a diákok által készített beszámolók (dolgozat, prezentáció, tabló, stb.)

A közösségi szolgálat teljesítéséről az iskolai koordinátor ellenőrzi a közösségi szolgálati naplót, majd ez alapján igazolást állít ki. A teljesítést az osztályfőnök a naplóban és a diák törzslapján is rögzíti. Az ötven órás szolgálat elvégzéséről szóló igazolást a diák az érettségi vizsga előtt mutatja be, az egyéb bizonyítványokkal és személyi okiratokkal együtt.

4.3. A közösségi szolgálat bevezetéséhez nyújtott állami segítségnyújtás formái

4.3.1. Tájékoztató napok

A közösségi szolgálat koordinációjával megbízott OFI 2012/2013-as tanévben országszerte nyolc ingyenes információs napot tartott a reform céljáról, szabályozásáról, szakmai segédleteiről és jó gyakorlatairól. A tájékoztatás során, a jelentkezések során és a rendezvényeken egyaránt gyűjtötték a kérdéseket és véleményeket. Ezek alapján a segédleteket 2013 nyarára a tanári felvetésekre adott a válaszokkal és javaslatokkal is kiegészítették.

4.3.2. Központi weboldal

Ezek a segédletek, tudnivalók érhetőek el a közösségi szolgálat központi weboldalán, a kozossegi.ofi.hu portálon, ahol a jogszabályi tudnivalókon, módszertani segédleteken és iratmintákon túl, a közösségi (WEB2-es) portálok mintájára, egyfajta közösségi szolgálatos börze is működik: minden iskola és fogadó szervezet elkészítheti saját profilját, és egyben meg is nézhetik, mit kínálnak és mit valósítottak meg eddig a többiek. Szöveg, fotó, videó és dokumentum egyaránt feltölthető, és a különböző paraméterek szerinti irányított keresés is lehetséges (pl. földrajzi hely, tevékenység, létszám).

A közösségi szolgálatnak természetesen Facebook oldala is van, ahol 2014 áprilisában 818 látogató fórumozik, pedagógusok és civilek százai egyeztetnek közösségi szolgálatos akcióikról, ötletekről.

4.3.3. Tanácsadás, mentoráció

Az állam által biztosított szakmai támogatást - az OFI mellett - az Önkéntes Központ Alapítvány (ÖKA) munkatársai biztosítják, akik az iskolák és a fogadó szervezetek számára egyaránt nyújtanak személyes tanácsadást, biztosítanak kiadványokat és képzéseket.

4.3.4. Akkreditált továbbképzés

A pedagógusok és fogadó szervezeti koordinátorok részére, a szakértő szervezetként bevont ÖKA 2012 őszén 30 órás „alapozó” képzést indított³⁸, ám ezen - vélhetőleg a több tízezer forintos részvételi díj miatt – a tanárok közül csak kevesen vettek részt. Ígéret van rá, hogy az ÖKA állami támogatással 60 órás akkreditált pedagógus továbbképzést is szervez, amin országszerte több száz pedagógus térítésmentesen vehet részt. 2014 tavaszán a második közösségi szolgálatos tanév zárul, de az ingyenes képzésről egyelőre nincs újabb hír, továbbra is csak a szakképzők és szervezetfejlesztők által meghirdetett, 30 órás fizetős képzések indulnak, 30-60 ezer forintos részvételi díjjal.³⁹

38 <http://onkentes.hu/cikkek/akkreditalt-pedagogus-tovabbkepzes-2>

39 <http://www.soterline.hu/felkeszites-a-kozossegi-szolgalat-iranyitasara>

4.4. Hol tartunk most? - A közösségi szolgálat helyzete 2014 tavaszán

A 2013/14-es tanévben országsszerte 1798 érettségít adó középiskola működik, amelyeket az iskolai közösségi szolgálat szervezéséről szóló rendelet kötelez. Az általam tervezett átfogó vizsgálat négy éves időszaka 2012. ősztől 2016 tavaszáig tart, tehát a tanulók vizsgált sokasága (korban lefelé haladva) a mostani tizedik osztállyal indul, és a 2016-ban kilencedik évfolyamba lépő korosztállyal zárul, akik most hetedik osztályba járnak. Ez a négy középiskolás évfolyam, a 7-10. osztály közel 100 ezer diákot tesz ki, ők az első négy közösségi szolgálattal évfolyam, akiknek négy év alatt fejenként ötven órát kell teljesíteni.

Az érettségít adó intézmények nappali tagozatos létszám 7-10. évfolyamokban			
<i>Évfolyam</i>	<i>Gimnázium</i>	<i>Szakközépiskola</i>	<i>Összesen</i>
6. évfolyam	3896	-	3896
7. évfolyam	8717	-	8717
8. évfolyam	8916	-	8916
9. évfolyam	38665	39504	78169
Összesen	60194	39504	99698

(KSH StatInfo 2012⁴⁰)

40 <http://statinfo.ksh.hu/>

A helyzetjelentést nehezíti, hogy a 2016-os érettségit megelőzően a közösségi szolgálat szervezésére vonatkozó beszámolási kötelezettség nincs, sem a programfelelős iskoláknak, sem a fogadó szervezeteknek nem kell jelentést adniuk a programok és a közösségi szolgálatos munkaórák alakulásáról, aminek több nyilvánvaló oka van. Először is, a közösségi szolgálat a most zajló komplex közoktatási reformnak csupán kicsike szelete, amihez a kormányzat semmilyen plusz forrást, státuszt nem rendelt, így nincs olyan szakmai vagy finanszírozási vonatkozása, ami tisztán ehhez az alapfeladathoz kapcsolódik és külön elszámolás alá eshet. Másrészt, a kormány számos egyéb reformjához hasonlóan, a kötelező közösségi szolgálat indulása is a „gyors előkészítés, gyors elindítás, későbbi finomhangolás” elvén halad, ami miatt a induláshoz nyújtott szabályozás pontatlannak, elnagyoltnak vagy hiányosnak tűnhet. A törvényalkotó szándéka szerint viszont a laza keretrendszer épp azt a célt szolgálja, hogy a szereplőknek kellő mozgásterük legyen az új feladat és a szervezésben megvalósuló új típusú együttműködés próbájához, hogy aztán a rendszert az első tapasztalatok alapján újabb és újabb korrekciókkal fejlesszék egy végleges, de legalábbis működőképes gyakorlat kialakulásáig. Az első évekre tehát az állam nem tervez komolyabb ellenőrzést, a háttérben futó követést az Oktatáspolitikai és Fejlesztési Intézet végzi a konferenciákon, képzéseken gyűjtött információk, továbbá a központi weboldal forgalmi adatai alapján.

Így az aktuális helyzetjelentés az érintettek számára vonatkozó KSH adatok és a médiában megjelent beszámolók alapján készült, az alábbi eredménnyel.

2014 áprilisában a kozossegi.ofi.hu portálon 4366 regisztrált fogadó szervezet és 1305 iskola regisztrált⁴¹ ám a megvalósult programok számáról nincsen pontos adatunk. A portálon jelenleg csupán három projektről olvashatunk, de ez az adat nyilvánvalóan nem is hiteles, és inkább a portál alacsony népszerűségét és a tanárok elfoglaltságát mutatja. Az OFI jelentése szerint, 2013 őszéig az iskolák közel negyede kezdte el a közösségi szolgálat szervezését.⁴²

41 <http://kozossegi.ofi.hu/Institutes>

42 http://hvg.hu/itthon/20130927_Mar_szervezik_a_kozossegi_szolgalatot

Ezt igazolja, hogy az iskolai közösségi szolgálat Facebook oldalát, az intézmények saját weboldalait és a folyosói falújságokat böngészve, számtalan felhívást és beszámolót találunk. Ráadásul az iskolák mellett más önkéntességet és oktatást támogató intézmények, például egyetemek⁴³ és önkéntes centrumok is segítenek a közösségi szolgálati lehetőségek hirdetésében, sőt, a helyi közösségek erősítéséért több önkormányzat is csatlakozott a lokális „hálózatépítéshez”⁴⁴.

43 Példa: Nyugat-magyarországi Egyetem: <http://www.vdksz.hu/>

44 Példák: Budapest: <http://www.fokir.hu/fovarosi-iskolai-kozossegi-szolgalat>
Esztergom: <http://www.szeretgom.hu/content/74950-az-onkormanyzatnal-is-teljesithetik-a-diakok-a-kozossegi-szolgalatot>

5. A kutatási eredmények összefoglalása

5.1. A reform célja: szemlélet formálás és készségfejlesztés

„Önmagunkból egy kicsit többet kihozni, magunkat följebb húzni, kicsit a fölfelé húzó gravitációnak is engedni. Visszavinni az iskolába konkrétan a szolgálatnak a szellemét. Hogy nekünk dolgunk a szolgálat. Szerintem ez kulcsfontosságú. Szerintem ezt kifejezetten az iskolában kell hogy megtanulják.” (SZULO1)

„Mi a célja? Hát, a korosztályi érzékenyítés. Nem..?” (PED3)

A reform lényegét, a törvényalkotó célját illetően, a kutatás pozitív képet mutat: a válaszadók mindegyike érti és támogatja azt a törekvést, ami a fiatalok szociális érzékenységének, aktív társadalmi részvételének erősítésére irányul. Egyetértenek azzal, hogy a fiatal generációk szemléletformálásában nem csak a családnak, de a közoktatásnak is komoly szerepe van, és elismerik, hogy az önkéntesség, az aktív segítségnyújtás hatékony eszköz lehet. A közösségi szolgálat tehát mint eszköz, általános elismerésnek örvend- akkor is, ha a részleteket illetően, ahogy látni fogjuk, már jóval árnyaltabb a kép.

5.2. Finanszírozás először: a dologi kiadások fedezete

„Például mikor csináltuk a TÁRS programot, akkor kaptunk is hozzá egy bizonyos keretösszeget. (...) Hát most semmi nincs. (...) Mondom, jó dolog volt, hogy kaptunk egy keretösszeget annak idején, ebből meg tudtunk szervezni egy sportdélutánt, amire szintén költségeink voltak. Most perpillanat, ha egy ilyet csinálnék, akkor az igazgató azt mondaná, hogy sajnos ő erre nem tud kigazdálkodni, nem ő a gazdálkodó szerv, a gazdálkodó szervtől pedig nem kapunk.” PED1)

A válaszadók szerint a legnagyobb gondot egyértelműen a pénzühiány jelenti. A kutatásban résztvevő tanárok mindegyike elmondta, hogy az iskola működési kerete, amiben alapfeladatként a közösségi szolgálat szervezése és eszközigénye is beletartozik, még a „rendes” működésre sem elég, nem hogy a közösségi szolgálathoz szánt eszközre vagy jutalomra. A hátról egy pedagógus említett némi „eseti” szponzorációt (az iskolát alkalmanként egy kerületben működő édességgyár támogatja), egy másik tanár pedig elmesélte, hogy egy korábbi jótékonyági akció idején a szülöktől kértek hozzájárulást, arra, hogy a diákok által kísért hátrányos helyzetű gyerekek állatkerti belépőjét kifizessék, de ez az út nyilván nem jelenthet megoldást minden egyes programhoz. Hogy véleményük szerint milyen egyéb forrás jöhetnek szóba, nem igazán volt ötlet.

A CSR-ban jártas nonprofit szakértő a társadalmilag felelős vállalkozások bevonását javasolja. Ezek a cégek a közösségi szolgálathoz szükséges eszközt, jutalmat adhat, sőt, akár a diákokhoz csatlakozó céges önkéntes csapatokat is küldhet.

5.3. Finanszírozás másodsor: a szervezéssel járó „plusz munka” kérdése

„A legnagyobb vád az szokott lenni, hogy az iskolákban ezer feladata van a tanárnak, most kapott még egy újabb feladatot, és semmiféle finanszírozást nem, miközben ez egy plusz teher, hiszen ennek a megszervezése tényleg egy csomó óra, a beindítása az biztos, hogy különösen, később már lehet, hogy egész jól működik a rendszer, kevesebb időráfordítással, de az elején biztos, hogy ez egy nagyon komoly feladat.” (GOV1)

„Ha nincs anyagi fedezete annak akik ezt szervezik, akkor szerintem ez zsákutca” (PED3)

„Én azt gondolom, hogy ez rendben van ez a dolog akkor, ha minden iskolában van hozzá olyan koordinátor, aki képzett és megfizetett, és ha nagy az iskola, akkor három ilyen koordinátor kell annak megfelelő számú pedagógus támogatással.” (CIVIL2)

Az iskolai koordinátorok mindegyike hangsúlyozta, hogy ehhez mindenképp plusz forrást kell biztosítani, de a munka díjazása civil oldalon is problémát jelenthet.

A tanári munkát illetően, a jelenlegi rendszer, miszerint a pedagógus a tanórán kívüli munkaórában végzi a szervezést, úgy tűnik, messze nem elég motiváló, részint mert a pedagógusok nehezen fogadják el ezt a könyvelést, részint mert a szervezés (főképp a kezdetekben és főképp kellő szervezési tapasztalat híján) ennél több időt és energiát igényel, ráadásul sokszor a 8-16-ig tartó munkaidőn kívül, hiszen a diákokat iskolaidőn kívül kell elkísérni, meglátogatni a szolgálat végzésének helyszínén.

5.4. Fogadó szervezetekkel való együttműködés

„Én azt látom a fogadószervezeteknél, és ők is bizonytalanok. Félnék attól, hogy dömping lesz. (...) éreztem, hogy vagyunk egy úton, haladunk, de még nem tudja ő sem, hogy hogy fogjuk lebonyolítani ezt a programot. (...) Mindenütt kell tanári felügyelet, az ő érdekeiket érvényesíteni kell. Egy kilencedikes gyerek nem kicsi, de még nem is olyan nagy mint egy felnőtt.”

„Az egészségügygel vannak gondok, ott állítólag nagyon nincsen szakember aki végezné a koordinálást(..) Jó szakterület, kevesen vállalnák, de aki vállalná, annak nagyon hasznos lenne, illetve hát gondolom hogy nagy szükség lenne a kórházakban segítségre. A kevés nővér azt is jelenti, hogy pont erre nincsen lelkierejük, hogy a láb alatt lévő civileket ott kergessék a kórházi folyosón” (PED2)

„Meg kellene próbálnod azt, hogy elmész egy idegen szervhez, aki nem is tudja, hogy tud-e munkát adni, el kell tölteni időt, és idegeneket kell kérdezgetni, hogy most mit kell csinálni, hogy kell csinálni. - Miért nem mondják el előtte, hogy mi a feladat? Bemondják, hogy jöhet 30 gyerek, de még nem tudja neked megmondani, hogy mit csinál? - Igen.” (PED3)

Az aggodalom alapvetően érthető, hiszen a reform minden érintett számára új kihívást jelent. A harmadik idézet jól példázza azt az esetet, amikor a fogadó szervezet maga sem gondolta át, mit kezd a hozzá jelentkező diákokkal, a pedagógus pedig nem vesz részt a megoldás keresésében, csak nyugtázza a szervezet alkalmatlanságát. Az ilyen és ehhez hasonló szervezési hibák az idővel és a rutinnal egyre ritkábbak lesznek.

A szolgálat szervezésében való részvétel fogadói oldalról is felkészültséget igényel, itt azonban nem csak az átgondolt vállalásra, az önkéntes koordináció és a közösségi szolgálat ismeretére kell gondolnunk, ennek jelentőségét előzőleg több fejezetben hangsúlyoztam. Itt inkább arra utalnék, hogy a sikeres együttműködéshez a másik oldalt, az iskolák kapacitását, működési kereteit és szervezeti kultúráját is ismerni, érteni – és esetenként tolerálni – kell. Tény, hogy a tanári fizetés nem a legjobb motiváció, főképp, hogy a szolgálat szervezésére semmilyen plusz fizetség nem jár. Az is nyilvánvaló, hogy az intézményekre nehezedő nyomás a fenntartói felügyelettől a szülők elvárásáig minden szinten nehezíti a munkát, nem beszélve az ellenőrzésekről, adminisztrációról és a jelenleg zajló pedagógus életpálya-modell bevezetéséről.

A szervezeti kultúrát és a tanári attitűdöt illetően azt is muszáj belátnunk, hogy a pedagógusok sem a tanárképzésben, sem a munkában nem azt a szakmai üzenetet kapják, amiben a civilek vagy vállalkozók „nevelkednek”. Az ő szakmájukban (hagyományosan) nem a proaktivitás, a projektszemlélet és a problémamegoldás készsége számít kulcskompetenciának. Náluk inkább a nevelési-oktatási munka minősége és a szabálykövetés, a fennálló rendhez való feltétlen alkalmazkodás az elsődleges elvárás. Így a tájékoztató napokon és segédletekben ismételt mondatok, például hogy „2016-ig úgysem lesz ellenőrzés”, hogy „az iskola a saját adottságaihoz, arculatához, pedagógiai programjához igazítva szabadon dönthet” vagy hogy „nem fogunk a tanárok és diákok mellé tanfelügyelőt állítani”, a pedagógusok számára egyáltalán nem megnyugtató, inkább bizonytalanságot, félelmet szül. Ráadásul olyan kötelező feladatról van szó, amit az iskola szervez, de legtöbbször az iskola falain kívül zajlik. Ez sok pedagógus számára a diákokért vállalt felelősségtekintetében is aggályos, mert egyszerűen nem szoktak hozzá, hogy a gyerekek nincsenek szem előtt, és rég tudják, hogy ha valami baj történik, a szülők azonnal őt teszik felelőssé. A kutatás során szerzett tapasztalatom szerint lényegében nem is annyira szolgálat színvonala, inkább a számonkérés aggasztja őket, ezt a félelmet pedig egyelőre csak a felkészült, agilis partnerek enyhíthetik úgy, hogy tartalmaz, kidolgozott, az iskola igényeihez igazodó szolgálati programmal érkeznek.

5.5. Felkészítés és élményfeldolgozás

„Csináltunk egy ilyen délutánt a 9-10. osztályosoknak, akik 2016-ban fognak érettségizni, és meghívtunk néhány szervezetet, akik elmondták, hogy milyen lehetőségek vannak náluk és hogy milyen munkát tudnak felajánlani, és az előadás után beszélünk az önkéntes munka fontosságáról, utána pedig ők már készítettek jelentkezési lapokat, azt szétszították a gyerekeknek, akik pár nap után visszahozták” (PED1)

„Ha arra gondolsz, hogy az iskolában volt-e ilyen beszélgetés, akkor nem, nem volt. Lehet, hogy lesz. De egyébként nem igényelném.” (DIAK1)

„Volt valami színtér erre, hogy elmondd hogy tetszett, nem tetszett? - Az iskolai újságba lehetett írni. - Ha szóba kerül akkor szoktunk róla beszélgetni.”

A válaszadó diákok és tanárok iskoláiban a felkészítésre szánt órákat legtöbbször a közösségi szolgálatról szóló tájékoztatás és a fogadó szervezet bemutatkozása tölti ki, egy tájékoztató előadás keretében. A feldolgozás sokszor elmarad, vagy legfeljebb egy rövid élménybeszámoló megírására korlátozódik. Vagyis annak ellenére, hogy a szabályozás és a segédletek leszögezik, hogy a felkészülés és feldolgozás a közösségi szolgálat pedagógiai módszerének egyik alap eleme - az iskolák a szolgálatot egyelőre az intézménylátogatásokhoz, osztálykirándulásokhoz hasonló, iskolán kívüli programként kezelik, mellőzve az időt, energiát és szakmai tudást igénylő több órás csoportfoglalkozásokat - és ebben a többi érintett a diákok, a fogadó szervezetek és a szülők sem találnak hibát.

5.6. A projekt utólagos értékelése

„Az a nehezebb, hogy megvan egy-egy projekt, és akkor még vegyünk nagy levegőt, hogy a záró dolgot lehessen lelkesen és viszonylag rövid idő alatt megcsinálni. Ez nem könnyű feladat, bevallom, hogy néha elsumákkoltuk.”(PED2)

Habár ennek jelentőségét a segédletek és a jó gyakorlatokat végző iskolák is hangsúlyozzák – a projekt összegzése legtöbbször elmarad, vagy pusztán egy rövid kérdőívből, esetleg egy-egy köszönőlevélből áll. A válaszadó szerint a projektet végző szervezői teamnek nincs ideje, módja arra, hogy több órás meetingen sorra vegyék az együttműködés eredményét és szakmai tanulságait, így az egyedüli értékelés sokszor megegyezik a honlapra vagy közösségi szolgálati portálra készített rövid beszámolóval, vagy azzal a szakmai jelentéssel, amit az intézményvezetőnek vagy az iskola fenntartójának kell készítenek, látványos (üres) statisztikai adatokkal és a projekt szépségét hangsúlyozó szövegekkel.

6. Javaslatok a közösségi szolgálat rendszerének fejlesztésére

Bár az eredmények az iskola nehézségeire koncentrálnak, és mindez kétségtelenül a szabályozás és az iskolai szervezés fejlesztését sürgeti, a felsorolás előtt újra hangsúlyozom, hogy az alábbi javaslatok mind a fogadó szervezeteknek, a szociális intézmények és civil szervezetek munkatársainak szólnak.

6.1. Mérlegelés és tervezés

Először is, ahogy a válaszok is jól mutatják, a közösségi szolgálatban való részvétel a fogadó oldalon is komoly mérlegelést és tervezést igényel. Jómagam 2013 őszén vettem részt az ÖKA fogadó szervezeteknek szóló közösségi szolgálatos képzésén, ahol hangsúlyos, visszatérő jó tanácsként hívták fel a figyelmet arra, hogy az iskolai közösségi szolgálatban való részvétel a fogadói oldalon is komoly szervezést és ráfordítást igényel, ezért – a kecsgető plusz munkaerő dacára - csakis átgondolt, felelős szervezeti döntés nyomán érdemes csatlakozni. Ki lehet alkalmas koordinátor, hogyan, miből lehet megfizetni az ő munkáját, milyen konkrét, értelmes tevékenységeket végezhetnek a fiatalok, mikor, hogy és hány diák fogadására van mód, és így tovább. 2013-ban az EMMI a civil szervezetekhez is felhívást intézett az iskolai közösségi szolgálatban való részvételre. Ezt a felhívást sokan (főképp állami intézmények) felszólításnak vették, mások (akiknek nincs kellő önkéntes menedzsment tapasztalata) remek lehetőségnek a toborzásra, vagy az „ingyen munkaerő” megszerzésére. A praktikus igazság viszont az, hogy akinek nincs rá kapacitása, vagy szüksége, annak – egyelőre legalábbis - nem érdemes belevágni a közösségi szolgálatos diákok foglalkoztatásába. Mert ha egy szervezet mindezzel erején felüli kötelezettséget vállal, ő maga is túlterheltté, kiábrándulttá válhat, nem beszélve az iskolákról, a diákokról. A részvételt tehát érdemes szervezeti szinten és hosszú távon átgondolni, és ott, ahol hiány van (például az anyagi források, eszközök és készségek terén), ott elsőként a közösségi szolgálat szervezéséhez szükséges erőforrások megszerzésére törekedni. Akik ezt most belátják és véghez viszik, azok akár már 2014 őszén csatlakozhatnak és remek együttműködések köthetnek az iskolákkal.

6.2. Forrásteremtés

„Illyesmire jó lenne valami anyagi forrást teremteni. (...) Rengeteg kreativitás is kellene abba, hogy például az anyagi oldalát hogyan állítsuk elő, ha nem tarhálunk vagy nem kérjük el az iskolától” (PED2)

”Már a gyerekek is fölírták, hogy akkor áruljunk sütit, meg nem tudom mit csináljunk, hogy szerezzünk pénzt, meg kérdeztük végig a szülőket, ki tudna ezt-azt adni. Tehát mondjuk háromszor annyi idő és szervezés, mintha erre persze lenne rögtön pénz, de miért is lenne? Tehát ez olyan valami, amit bele kell kalkulálni a projekt felépítésébe” (PED2)

Valóban, a közösségi szolgálat szervezéséhez tudni kell, miként lehet pénzt, szponzort, eszközt szerezni – ez pedig inkább a civil profilhoz tartozik, mint az állami fenntartású intézményekhez és a közalkalmazotti státuszban edződött pedagógus karhoz. A tanárképzésben sem szerepel kötelező kurzus a projekt menedzsment és forrásbővítés ismeretekről, a továbbképzésekben pedig inkább csak a vezetőképzések tematikájában szerepelnek releváns gazdasági ismeretek. Ezért e tekintetben a fogadó oldalnak kell talpraesettnek és segítőkésznek lenni, és beletenni az együttműködésbe azt a tudást, amivel szponzorokat, pályázati forrásokat vagy egyéb támogatásokat lehet a projekthez rendelni. Számos iskola évek óta saját alapítvánnyal működik, ami megfelelő út lehet ahhoz, hogy legyen egy normatív támogatástól független „kassa” a közösségi szolgálat szervezéséhez. Ugyanakkor alapítvány működtetéséhez szükséges ismeretek továbbra is „töredékesek” (pl. pályázatírás, SZJA 1%-os kampány, adománygyűjtés és szponzoráció). Hasznos lehet ezeket civil oldalról is kiegészíteni, mert akár az alapítvány, akár az alkalmi akciókkal gyűjtött adomány biztosíthatja a színvonalas programot, a befektetett munkáért járó díjazást, és a program fenntarthatóságát.

Emellett a fogadó szervezeteknek is csatlakozni kell ahhoz a lobbizhoz, ami az államot kéri a közösségi szolgálathoz nyújtott plusz támogatások biztosítására. Továbbá a CSR-ban érdekelt vállalkozások felé is hirdetni kell az iskolai közösségi szolgálat társadalmi hasznát, hogy ők is megtalálják a támogatás, részvétel lehetőségeit.

6.3. Részvétel a felkészítésben és élmények feldolgozásában

„Szóval szerintem ez jó dolog. De az iskolákat is nevelni kell. Mert az iskolák is beszűkültek.. Persze ők tiltakoznak, mert elsorolják, hogy mi mindent csinálnak. És igaz is. De hát azért ismerjük el, hogy van egy csomó iskola, ahol favágás folyik - a gyerekek hátán.” (SZULO1)

A felkészítés, vagy érzékenyítés és feldolgozás szakasza tipikusan olyan terület, amiben komoly szerep jut a fogadószervezeteknek, hiszen ők ismerik legjobban az adott szociális problémát és ők kísérik a diákot a segítségnyújtás során. Ráadásul jó eséllyel a segítő beszélgetés és a kiscsoportos személyiségfejlesztő munka módszereiben is nagyobb rutinjuk van, hiszen ezek a szociális szakma, az önkéntes menedzsment, és a társadalmi szemléletformálás mindennapos eszközei. Gondoljunk a szociális esetmunka teljes folyamatára, a rendszeres szupervízióra, vagy az önkéntes menedzsmentre, ahol szintén fontos az önkéntesek felkészítése, követése és képzése. Jó lehetőség az is, ha a projektnek ezt a két szakaszát kortárssegítő szervezetekre bízják. Ezzel a megoldással egyelőre a kutatás során és a magam civil munkájában sem találkoztam, de bízom benne, hogy e mögött csak a közösségi szolgálat újdonsága áll. Az ő részvételük ugyanis - bár némiképp növeli a projekt „összköltségét” - biztosan sokat emelhet a projekt hatékonyságán, és azzal, hogy a kortárs szervezet átveszi tőlük a csoportmunka előkészítésének, lebonyolításának és kiértékelésének terhet, nagyban megkönnyíti a koordinátorok és pedagógusok munkáját. Egy érzékenyítő foglalkozás vagy képzés a pedagógusok számára is hasznos lehet, főképp ha a csoportfoglalkozáshoz némi közösségi szolgálati gyakorlat is társul. Így maguk is megtapasztalják azt, amiben a diákok kötelező jelleggel vesznek részt, motiváltabbak és magabiztosabbak lesznek a szervezésben és hitelesebben képviselik a közösségi szolgálat értékeit. Mindehhez természetesen a kortárs szervezeteknek is tisztában kell lenni a közösségi szolgálat törvényi kereteivel és az adott iskola arculatával, pedagógiai programjával, és fontos, hogy már a projekt előkészítésében és utólagos értékelésében is részt vegyenek. Hogy ez a fajta együttműködés miként és főleg miből jöhet létre, alaposan át kell gondolni, ez akár egy külön felmérés vagy módszertani kutatás témája lehet. A kortárs szervezetek részvételének ösztönzése, az erre vonatkozó ajánlás kidolgozása, valamint az iskolák és kortárssegítő szervezetek közötti kapcsolatépítés meglátásom szerint állami feladat, az illetékes EMMI és a koordinációt végző OFI hatásköre.

Irodalom

Törvényi háttér

- Nemzeti Önkéntes Stratégia 2011-2020 (1068/2012. (III.20.) Korm. határozat 1. melléklete)
- Nemzeti Alaptanterv. Melléklet a 10/2012. (VI. 4.) Korm. rendelethez. Magyar Közlöny 2012/66
- 2011. évi CXC számú nemzeti köznevelési törvény
- 2005. évi LXXXVIII. törvény - a közérdekű önkéntes tevékenységről
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet
- Egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény

Módszertani segédletek

- Segédlet az iskolai közösségi szolgálat megszervezéséhez. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet Budapest 2012
- Állásfoglalás az iskolai közösségi szolgálat programok megvalósításához. Önkéntes Központ Alapítvány Budapest 2012
- IKSZ-modell. Demokratikus Ifjúságért Alapítvány Budapest 200?
- Zsók Ágnes – Garas Ildikó: Az önkéntességből való tanulás és a DIA-modell mint a pedagógiai módszerek kiszélesítési lehetőségei. Új Pedagógiai Szemle Budapest 2003. július-augusztus (<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00073/2003-07-lk-Tobbek-Onkentessegbol.html>)
- Matolcsi Zsuzsa: *A közösségi szolgálat: pedagógiai eszköz – „Illeszkedjen a diákok személyiségéhez”*. *Köznevelés*, 2012-04-27, 68. évfolyam, 16. szám
- Kármán Erika-Kónya Gizella: *Önkéntes menedzsment alapok*. Önkéntes Központ Alapítvány 2008
- Általános tájékoztató a közösségi szolgálatról. II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Budapest 2012.

Egyéb felhasznált irodalom

- *Pálvölgyi Ferenc: Az értékközpontú erkölcsi nevelés konstruktív rendszere 4/4.*
Mester és Tanítvány, 2009/11 pp. 117-140.
- Már szervezik a közösségi szolgálatot. HVG Online Budapest 2013
http://hvg.hu/itthon/20130927_Mar_szervezik_a_kozossegi_szolgalatot

MELLÉKLETEK

1. Interjúvázlatok

2. Interjú

CD melléklet: Az interjúk hanganyaga

1. számú melléklet: A kutatásban felhasznált interjúvázlatok

Interjúvázlat a közösségi szolgálatról

Pedagógusok

Statisztikai adatok

Nem:

Életkor:

Lakhely (település):

Foglalkozás:

Iskolai közösségi szolgálatban való érintettség:

Van-e saját élménye az önkéntes munkához kapcsolódóan? (akár mint önkéntes, akár mint támogatott személy)

Végez-e jelenleg önkéntes munkát? Ha igen, mit, hol, és milyen rendszerességgel?

Tematikus kérdések

I. A közösségi szolgálatról szóló ismeretek és vélemény feltárása

1. Van-e az iskolának szervezői tapasztalata önkéntesség, közcélú programok terén?
2. Ön mikor és hogyan értesült a kötelező közösségi szolgálat bevezetéséről?
3. Részt vett-e Ön vagy az intézmény a reformról szóló társadalmi diskurzusban?
Ha igen, milyen módon?
4. Ön szerint mi a törvényalkotó (valós) célja a kötelező közösségi szolgálat bevezetésével?
5. Megfelelőnek tartja-e a közösségi szolgálat jelenlegi kereteit, szabályozását?
(értelmezést segítő szempontok: pontosság/érthetőség, felelősségi körök megoszlása, ellenőrzés, egyedi igényekre szabhatóság)
6. Megfelelőnek tartja-e a bevezetéshez nyújtott állami segítséget? (weboldal, tájékoztató nap, stb.)
7. Meglátása szerint milyen emberi, anyagi, eszköz és egyéb befektetést igényel a közösségi szolgálat megszervezése?

8. Milyen külső források vonhatók be a program kialakításához, fejlesztéséhez?
(pályázat, szponzor, helyi önkormi)
9. Lát-e lehetőséget újfajta együttműködések kialakítására más szervezetekkel, intézményekkel, vállalkozásokkal? (Ha igen, röviden sorolja fel őket.)
10. Mit jelent az iskola számára, hogy egy közösségi szolgálati program sikeres, és milyen mutatói vannak az eredményességnek?
11. Az iskola számára milyen lehetőséget és milyen kihívásokat rejt a fogadó szervezetekkel való együttműködés?
12. Érkezett-e Önkhöz megkeresés fogadó szervezetek részéről a közösségi szolgálatban való együttműködésre?
13. Sikerült-e a az iskolának a közösségi szolgálat elindítása az idei tanévben?

II. A közösségi szolgálatban való részvétel bemutatása

1. Az Ön által képviselt iskola hány fogadó szervezettel és milyen programban működik együtt?
2. Iskolájukban az elmúlt tanévben hány diák, hány óra közösségi szolgálatot végzett?
3. Működött-e a közösségi szolgálat program korábban is, vagy törvényi módosítás kapcsán került kidolgozásra?
4. Van-e az együttműködésnek a fogadó szervezeten kívül további résztvevője?
Civil szervezet, szociális intézmény, vállalkozás, állami intézmény, magánszemély.
5. Hogyan indult az együttműködés? (Megkeresés, vezetőség/munkatárs ötlete alapján, pályázat kapcsán, egyéb)
6. Hogyan készült az iskola a közösségi szolgálat elindítására?
7. Milyen szakmai segítsége(ke)t vettek igénybe a programkidolgozásához?
(közösségi weboldal, tájékoztató nap, stb.)
8. Milyen szakmai segítséget, anyagi támogatást kaptak a program(ok) kidolgozásához?

9. Ki/Kik a közösségi szolgálat kijelölt felelőse(i)? Hogyan történt a program felelősének kiválasztása? (önként, utasításra, szavazás útján)
10. A közösségi szolgálat folyamatát végiggondolva, milyen feladatai vannak a felelősnek a megvalósulás egyes szakaszaiban:
11. Munkalehetőségek felkutatása, kiválasztása, operatív előkészület
12. Diákok felkészítése
13. Munkavégzés nyomon követése, diákok segítése, élmények rögzítése
14. A szolgálatban szerzett tapasztalatok, élmények, ismeretek feldolgozása
15. Adminisztráció
16. Program kommunikációja
17. A szolgálatban szerzett élmények, tapasztalatok feldolgozása a diákokkal
18. Program kiértékelése, fejlesztési javaslatok megfogalmazása
19. Egyéb
20. Mik az eddigi tapasztalatok:
 - ... a diákok részvétele kapcsán?
 - ... a fogadó szervezettel való együttműködés során?
 - ... a szervezet/felelős munkáját illetően?
21. Az előzetes várakozásokhoz képest, felmerültek-e előre nem várt...
 - ... előnyök, nyereségek?
 - ... problémák, nehézségek?

Ha igen, kérem röviden nevezze meg ezeket.
22. Tervezik-e az együttműködést tovább bővíteni további fogadó szervezetekkel?

Ha igen, mit tesznek ennek érdekében?

Önkéntes koordinátornak szóló kérdések:

1. Motivált-e a feladat elvégzésében?
2. Alkalmasnak tartja-e magát a feladatra? Kérem, röviden indokolja választát.
3. Kap-e visszajelzéseket munkájáról az új feladatkörre vonatkozóan?

4. Van-e mód a felgyűlt tapasztalatok összegzésére, feldolgozására? (felettséssel, iskolai felelőssel),
5. Saját, egyéni szinten milyen lehetséges nyereségeket és nehézségeket lát az új feladatban?
6. Milyen tapasztalatok/készségek/eszközök segítik a feladatkör betöltésében?
7. Mit tart a legnehezebbnek a feladatban?
8. Milyen külső erőforrás, eszköz áll rendelkezésére, ami segítheti?
9. Mire van szüksége a hatékonyabb munkavégzéshez?
10. Ki és hogyan ellenőrzi az Ön munkáját, milyen beszámolási kötelezettsége van?
11. Eddigi tapasztalatai alapján, mit gondol a kezdeményezés
... hasznosságáról, értékéről?
... előkészítettségéről?
12. Változott-e a feladathoz való hozzáállása a program kezdete óta? Ha igen, mi?
13. Van-e ötlete, javaslata a megvalósult programok fejlesztésére vonatkozóan?

Lezárás, az interjú értékelése

1. Hajlandó lenne-e a későbbiekben is részt venni egy hasonló beszélgetésben?
2. Változott-e Önben bármi a témával kapcsolatban így az interjú végére?
3. Mit gondol a kutatás témájáról („a közösségi szolgálatban érintettek
4. attitűdjének vizsgálata”)
5. Lenne-e még olyan kérdés, megjegyzés, ami felmerült Önben, amit megosztana?
6. Mit gondol az interjú időtartamáról?
7. Mit gondol az interjú felépítettségéről?

Interjúvázlat a közösségi szolgálatról

Diákok

Statisztikai adatok

Nem:

Életkor:

Lakhely (település):

Van-e saját élményed az önkéntes munkához kapcsolódóan? (akár mint önkéntes, akár mint támogatott személy)

Végzel-e jelenleg önkéntes munkát? Ha igen, mit, hol, és milyen rendszerességgel?

Tematikus kérdések

I. A közösségi szolgálatról szóló ismeretek és vélemény feltárása

1. Mikor és hogyan értesültél a kötelező közösségi szolgálat bevezetéséről?
2. Ha egy külföldinek kéne bemutatnod, hogyan foglalnád össze neki röviden a kötelező közösségi szolgálatot?
3. Szerinted mi a törvényalkotó (valós) célja a kötelező közösségi szolgálat bevezetésével?
4. Az iskola és a tanárok részéről milyen hozzáállást, hangulatot tapasztaltál a közösségi szolgálat kapcsán?
5. Mi a Te saját véleményed a kötelező közösségi szolgálatról?
6. Szüleid, családod körében milyen vélemények hangzottak el a közösségi szolgálattal kapcsolatban?
7. Milyen tevékenysége(ke)t végeznél szívesen a közösségi szolgálat keretében?
8. Végeztél-e közösségi szolgálatot az idei tanévben?

II. A közösségi szolgálatban való részvétel bemutatása

1. Milyen tevékenységet végeztél a közösségi szolgálat keretében?
2. Hány órát dolgoztál és milyen beosztásban?
3. Hogyan esett a választás erre a tevékenységre?
4. Motivált voltál-e a feladat elvégzésében?

5. Alkalmasnak tartod-e magad a feladatra? (Rövid indoklással)
6. Milyen tapasztalatok/készségek/eszközök segítettek a feladat elvégzésében?
7. Te kinek és miben tudtál segíteni a közösségi szolgálat keretében?
8. Voltak-e nem várt nehézségek a munkában? (konkrét munkában vagy emberi kapcsolatokban)
9. Mit tartottál a legnehezebbnek a feladatban?
10. Kik és hogyan segítettek a közösségi szolgálat elvégzésében?
11. Részedről milyen (emberi, anyagi, eszköz és egyéb) befektetést igényel a közösségi szolgálat elvégzése?
12. Kaptál-e visszajelzéseket a munkádról? Ha igen, kitől és mi volt az?
13. Volt-e mód a felgyűlt tapasztalatok összegzésére, feldolgozására?
14. Szerezte-e új ismereteket a közösségi szolgálat kapcsán? Ha igen, mik ezek?
15. Változott-e a saját énképed a közösségi szolgálat nyomán?
16. Születtek-e új emberi kapcsolatok a munka során? Van-e olyan, ami a közösségi szolgálaton túl is megmaradhat?
17. Változott-e a feladathoz való hozzáállásod a program kezdete óta?
18. Van-e ötleted, javaslatod a programok fejlesztésére vonatkozóan?
19. Tervezel-e a későbbiekben a közösségi szolgálat keretein kívül is hasonló közhasznú munkát végezni? Ha igen, mi lenne ez?

Lezárás, az interjú értékelése

Hajlandó lennél-e a későbbiekben is részt venni egy hasonló beszélgetésben?

Változott-e benned bármi a témával kapcsolatban így az interjú végére?

Mit gondolsz a kutatás témájáról („a közösségi szolgálatban érintettek attitűdjének vizsgálata”)

Lenne-e még olyan kérdés, megjegyzés, ami felmerült benned, amit megosztanál?

Mit gondolsz az interjú időtartamáról?

Mit gondolsz az interjú felépítéséről?

Kérdőív a közösségi szolgálatról

Fogadó szervezet

Statisztikai adatok

Nem:

Életkor:

Lakhely (település):

Foglalkozás:

Iskolai közösségi szolgálatban való érintettség:

Van-e saját élménye az önkéntes munkához kapcsolódóan? (akár mint önkéntes, akár mint támogatott személy)

Végez-e jelenleg önkéntes munkát? Ha igen, mit, hol, és milyen rendszerességgel?

Tematikus kérdések

I. A közösségi szolgálatról szóló ismeretek és vélemény feltárása

1. Az Ön által képviselt szervezetnek milyen tapasztalata van önkéntesség terén?
2. Mikor és hogyan értesült a kötelező közösségi szolgálat bevezetéséről?
3. Részt vettek-e a reform kidolgozásában? Ha igen, milyen módon?
4. Ön szerint mi a törvényalkotó (valós) célja a kötelező közösségi szolgálat bevezetésével?
5. Megfelelőnek tartja-e a közösségi szolgálat szabályozását?
6. Megfelelőnek tartja-e a bevezetéshez nyújtott állami segítséget? (weboldal, tájékoztató nap, stb.)
7. A fogadó szervezet oldaláról mit jelent az, hogy egy önkéntes program sikeres? (Milyen mutatói vannak az eredményességnek?)
8. A fogadó szervezetek oldaláról milyen lehetőséget és milyen kihívásokat rejt az iskolákkal való együttműködés?
9. Érkezett-e Önökhöz megkeresés iskolák részéről a közösségi szolgálatban való együttműködésre?
10. Az Ön által képviselt fogadó szervezet részt vesz-e jelenleg valamilyen iskolai közösségi szolgálat programban?

II. A közösségi szolgálatban való részvétel bemutatása

1. Az Ön által képviselt fogadó szervezet hány iskolával és milyen programban működik együtt?
2. Hány diák, hány óra közösségi szolgálattal vesz részt a programban?
3. Működött-e ez a program korábban is, vagy kifejezetten a közösségi szolgálat kapcsán került kidolgozásra?
4. Van-e az együttműködésnek további résztvevője? Civil szervezet, szociális intézmény, vállalkozás, állami intézmény, magánszemély.
5. Hogyan indult az együttműködés? (Megkeresés, vezetőség/munkatárs ötlete alapján, pályázat kapcsán, egyéb)
6. Hogyan készült a szervezet a közösségi szolgálathoz való csatlakozásra?
7. Van-e a szervezetben kijelölt felelőse, koordinátora a programnak? Hogyan történt a program felelősének kiválasztása? (önként, utasításra, szavazás útján)
8. A közösségi szolgálat folyamatát végiggondolva, a vállalkozás oldalán milyen feladatok merülnek fel a megvalósulás egyes szakaszaiban:
 1. Munkalehetőségek felkutatása, kiválasztása, operatív előkészület
 2. Diákok felkészítése
 3. Munkavégzés nyomon követése, diákok segítése, élmények rögzítése
 4. A szolgálatban szerzett tapasztalatok, élmények, ismeretek feldolgozása
 5. Adminisztráció
 6. Program kommunikációja
 7. A szolgálatban szerzett élmények, tapasztalatok feldolgozása a diákokkal
 8. Program kiértékelése, fejlesztési javaslatok megfogalmazása
9. Mik az eddigi tapasztalatok:
 - ... a diákok részvétele kapcsán?
 - ... az iskolával való együttműködés során?
 - ... a szervezet/felelős munkáját illetően?

10. Az előzetes várakozásokhoz képest, felmerültek-e előre nem várt...

... előnyök, nyereségek?

... problémák, nehézségek?

11. Tervezik-e az együttműködést tovább bővíteni, új iskolákkal, új programmal?

III. Önkéntes koordinátornak szóló kérdések:

12. Motivált-e a feladat elvégzésében?

13. Alkalmasnak tartja-e magát a feladatra? Kérem, röviden indokolja választát.

14. Változott-e a feladathoz való hozzáállása a program kezdete óta?

15. Kap-e visszajelzéseket munkájáról az új feladatkörre vonatkozóan?

16. Van-e mód a felgyűlt tapasztalatok összegzésére, feldolgozására? (felettséssel, iskolai felelőssel),

17. Saját, egyéni szinten milyen lehetséges nyereségeket és nehézségeket lát az új feladatban?

18. Milyen tapasztalatok/készségek/eszközök segítik a feladatkör betöltésében?

19. Mit tart a legnehezebbnek a feladatban?

20. Milyen külső erőforrás, eszköz áll rendelkezésére, ami segítheti?

21. Mire lenne még szüksége a hatékonyabb munkavégzéshez?

22. Kikkel működik együtt az iskolai közösségi szolgálat folyamatában?

23. Ki és hogyan ellenőrzi az Ön munkáját, milyen beszámolási kötelezettsége van?

24. Eddigi tapasztalatai alapján, mit gondol a reform

... hasznosságáról, értékéről?

...előkészítettségéről?

25. Van-e javaslata a közösségi szolgálat fejlesztésére vonatkozóan?

Lezárás, az interjú értékelése

Hajlandó lenne-e a későbbiekben is részt venni egy hasonló beszélgetésben?

Változott-e Önben bármi a témával kapcsolatban így az interjú végére?

Mit gondol a kutatás témájáról („a közösségi szolgálatban érintettek attitűdjének vizsgálata”)

Lenne-e még olyan kérdés, megjegyzés ami felmerült Önben, amit megosztana?

Mit gondol az interjú időtartamáról?

Mit gondol az interjú felépítéséről?

2. számú melléklet: Interjú Bodó Mártonnal, az OFI közösségi szolgálatért felelős módszertani szakértőjével

- *Az első a forrás kérdése*

- Igen, az első kérdés az, hogy közösségi szolgálati naplót kinyomtatni vagy sem. Itt az az izgalmas, hogy azoknál az iskoláknál akik csináltak már közösségi szolgálatot, teljesen egyértelmű, hogy az érzékenyítés a legfontosabb a feldolgozás mellett. Mind a kettő nagyon fontos, de hogy motiváltak legyenek a gyerekek, a szülők, a tanári kar, a koordináló tanár, a fogadó intézmény, tehát mindegyiknek az érzékenyítése az egy elsődleges dolog. Most az az érdekes, hogy mi mintákat tudunk adni a közösségi szolgálati naplóra, az együttműködési megállapodásra, és akkor jön a vád, hogy rendben van, hogy vannak minták, de hol a forrás arra, hogy ezt megcsináljuk. Itt az az izgalmas, hogy alapvetően ez is az érzékenyítés része lehet. Tehát ha én a közösségi szolgálati naplóba együtt találom ki a diákokkal azt az idézetet, amit az elejére teszek, és akkor idén azt az idézetet valósítjuk meg és minden évben más az az idézet. Vagy ha a logóját a gyerekek készítik el a közösségi szolgálati naplónak. Tehát egy csomó olyan ötlettel be lehet őket vonni, amitől már úgy érzik, hogy ez a sajátjuk és nem rájuk erőltették a dolgot. Tehát, ah ez így van, akkor ezt az egész folyamatot nehezítené az, hogy központilag mindenkire rátukmálunk egy közösségi szolgálati naplót. Tegyük hozzá, hogy forrás sincs rá, tehát ezt nem lehet elkerülni, itt nem csak arról van szó, hogy ez pedagógiailag milyen jó és közben lenne rá pénz, de magát az egész folyamatot az segíti, hogy ha ezt ők dolgozzák ki igazán.

- *A pedagógia szakértő lány is mondta, hogy magába a tevékenységbe is be lehet vonni a gyerekeket. Mármint a tervezésébe, hogy te kinek segítenél szívesen, és hogy az egy külön csoportfoglalkozás lehet, hogy soroljunk társadalmi problémákat.*

- Meg egyéni célokat fogalmazzon meg mindegyik magának.

- *De ez már beleszámít az 50 órába?*

- Hogyne, öt óra a felkészítés, tehát természetes, hogy ha én osztályfőnöki óra keretében, vagy nem osztályfőnöki órán, mert ez tanórán kívüli tevékenység, de ha leülök a gyerekekkel, és megbeszéljük, hogy Józsi, Neked mi lehet az egyéni célod, most túl azon, hogy 50 órát teljesíts. Téged mi érdekel? Te szeretnél idősebb emberektől

tanulni, a háború érdekel téged, akkor keresünk egy idősek otthonában egy olyan bácsit, aki tud neked háborús élményeket, történeteket mesélni. Ha téged az informatika érdekel, akkor miért nem mész el idős embereknek informatikát tanítani.

- *Igen, csak erre mondják a tanárok, hogy az plusz idő.*

- Hát ez a felkészítés része, beszámít, öt óra lehet maximum a felkészítés, természetesen, hogy abban ez az érzékenyítés ez csak úgy működhet, ha egyéni célok talál a tanár is, hogy én miért is csinálom ezt, azon túl hogy rám róttá az igazgató és a diáknál pedig, hogy engem a pályaorientáció miatt érdekel a dolog és ezért ki akarok próbálni egy olyan szakmát, ahol lehet, hogy később elmegyek, vagy egyszerűen jó buli közösen csinálni valamit, és akkor menjünk el együtt, és ne egyedül menjek. Tehát sokféle olyan motiváció lehet, ami abszolút illeszkedik és aztán tényleg megtalálja a helyét a diák.

- *A szentendreiek egyébként jutalmazták is, ott az osztályok együtt kapnak jutalompontokat, amit például szabadnapra válthatnak.*

- A jutalmazás az egy jó kérdés. Van olyan iskola is, ahol kitalálják, hogy a legjobban végzett közösségi szolgálatos diákot jutalmazzák. Kérdés, hogy létezik-e ilyen, mi az, hogy a legjobb kapja a díjat? Azért, mert ő a legnagyobb szájú? És akkor a másikat, aki lehet, hogy tízszer annyit csinált, őt nem jutalmazzuk?

- *Ebből az lenne, hogy az iskola, akinek kötelező, premizálja a gyereket, akinek egyébként ugyanúgy kötelező. Mint amikor egy szülő azt mondja, hogy mondom a gyerekeknek, hogy viselkedjél már jól, mert nekem ciki, hogy az én gyerekem nem jól viselkedik.*

- Igen, tehát lehet hogy lehet egy oklevelet adni, de akkor mindenkinek aki ebben részt vett. Az már lehet egy jutalom, ha valaki nem 50 órát teljesített, hanem 150-et, és az szerepel a bizonyítványában, hogy ő 150 órát teljesített. Ezzel tényleg ki van emelve, hiszen nem mindenki teljesített 150-et. Ilyen módon lehet. De azt mondani, hogy te vagy legjobb közösségi szolgálatos, ez szerintem visszatetsző. Az egésznek a szellemisége nem erről szól. Hogy egy iskolai osztályverseny rendszerben jutalmazzunk. És egy hierarchiát mutatunk, hogy te vagy a legjobb, vannak a kevésbé jók, és vannak, akik hátul futottak. A lényeg pont az, hogy ez olyan tevékenység, ahol nem az iskolai rendszerű, hanem egy tapasztalati úti tanulás valósul meg.

- *Igen, a jutalmazás a vállalatok társadalmi felelősségvállalása kapcsán úgy merült föl, hogy nem ő adja a jutalmat, hanem azt mondja, hogy osztály, évfolyamot, vagy adott akciót jutalmazok. És ott mindenki kap, aki elment az akcióra.*

- Ez egy külön kérdés, de akkor arra is térjünk majd ki. Próbálnék sorban menni, hogy munkaköri kötelesség. Ugye a legnagyobb vád az szokott lenni, hogy az iskolákban ezer feladata van a tanárnak, most kapott még egy újabb feladatot, és semmiféle finanszírozást nem, miközben ez egy plusz tehet, hiszen ennek a megszervezése tényleg egy csomó óra, a beindítása az biztos, hogy különösen, később már lehet, hogy egész jól működik a rendszer, egye kevesebb időráfordítással, de az elején ez biztos egy nagy munka. Na most, pont most van terítéken a pedagógus életpálya modellhez kapcsolódó rendelet, ami rövidesen meg fog jelenni,⁴⁵ ebben benne van - és eddig is ez tervben volt -, hogy a továbbiakban a tanároknak a 40 órából 32-t kell az iskolában töltenie, és ebből 22 vagy 26 órát kell tanítással, nevelési-oktatási feladatokkal tölteni, és az afölötti részt az igazgató dönti el, hogy mivel tölti. Tehát igazából – és ez már a rendeletervezetben szerepel – a közösségi szolgálatot koordináló tanár tevékenysége az így módon lefedi ezt a 22 vagy 26 és 32 óra közötti tevékenységet, így módon azért támogatva lesz, nem arról van szó, hogy van neki a tevékenység és még azon felül kell dolgozzon. És lehet hogy még sok más ötlete lenne egy pedagógusnak, hogy hogy lehetne őt támogatni, de azért ez egyfajta támogatás lehet, hogy az amit neki úgyis bent kell töltenie, ott szervezést, egyebet végez.

- *Ez lehet több tanár is?*

- Igen, itt az a kérdés, hogy egy évfolyamon hány diák van, mert ha sok diák van, akkor egy tanár nem fogja tudni ezt elvégezni.

- *És ez ugye évente nő. Tehát most még el tudta végezni, mert most egy évfolyam van, de négy év múlva már négy évfolyam van. Addigra ugyan kiépül valamennyire.*

- Ez attól függ, hogy hogy szervezi meg az iskola, mert megszervezheti egy évfolyamon is. A rendelet ugye azt mondja, hogy lehetőség szerint a 9-11. évfolyamon elosztva kell megszervezni, de mondhatja azt az iskola, (merthogy „lehetőség szerint”),

⁴⁵ 26/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról

hogyan ő egy évfolyamon szervezi, és akkor itt jön be szakmailag sokféle feladat is, hogy például kilencedikben ez nagyon jó közösségépítés lehet, tizedikben [a diák] bizonyos területekkel sokkal érettebben tud foglalkozni, akár a hospice-tól elkezdve a hajléktalanokig..

- *Tizenegyedikben pedig már pályaorientáció is van akkor már kell hogy tudja, hogy merre megy...*

- Pontosan, így van, tehát az iskola ilyen értelemben is mérlegelhet, meg olyan értelemben is, hogy az ő arculatába melyik illik bele, melyik évfolyamon. Természetesen három évre is eloszthatja, az én egyéni véleményem az hogy sokkal nehezebb megszervezni, amiről szó is volt, hogy így egyre több gyerekkel kell párhuzamosan foglalkozni, ez nagyon nehéz. És hogy pedagógiailag jobb-e az, ha én három évre elosztom, és háromszor tizenhat órát végez, vagy pedig intenzívebben egy év alatt elvégzi azt az ötven órát, szerintem legalább olyan mély nyomot hagy.

- *Ehhez két dolog is felmerült, az egyik, amit az unokaöcsém is mondott, hogy ő életkorilag nem csúszna bele, de mégis belecsúszik, merthogy nulladik évfolyamba jár. A nulladik évfolyam minek számít, ott lehet vagy nem [közösségi szolgálatot végezni]?*

- Kötelező mindenkinek, aki 2016 januárja után érettségizik.

- *De ha ő azt mondja, hogy most nulladik évfolyamon marhára ráér, mert most csak angolt tanul.*

- Ezt csak 9-11. évfolyamon lehet, tehát azt nem lehet sajnos hogy ő ezt előbb elkezdje. Vannak a nyelvi előkészítősek, akit úgy hívnak, hogy „9/NYEK” vagy „NYEK9”, ha ő nem a kilencedik osztály végzi, hanem csak nyolcadikos igazából, akkor biztos, hogy nem csinálhatja. Erre sok iskola mondja azt, hat és nyolcosztályos gimnázium, hogy hát ők ezt milyen jól be tudnák építeni 7-8. évfolyamba. De valójában, amiről itt szó is volt, az az, hogy pedagógiailag életkori sajátosságok vannak, azért sokkal inkább érettebbek már 9-dikre, de beszéltünk róla, hogy 10-dikben még érettebbek, 11-dikben a legérettebbek. A Waldorf intézmények, ahol ez évtizedek óta működő szociális gyakorlat, ők három hétre elküldik a diákjaikat, ők azt mondják, hogy szerintük ez tizenegyedikben jó, mert akkor már a személyiség olyan érett, hogy pont egy ilyen élettapasztalat nagyot dobhat rajtuk, míg korábban, ők úgy érzik, hogy még nem állt össze annyira a személyisége a diákoknak, annyi féle baja van a diáknak

önmagával, a környezetével, a világgal 9-10-dikben, hogy ez nem ott jó.

- *És az egyenletes elosztás tekintetében az ha akciókba tömöríti a munkát, az inkább jó vagy inkább nem? Most úgy kérdezem, hogy a törvény szándéka szerint.*

- A törvény szándéka az biztosan az, hogy rendszeresen, konkrét tevékenységet üzzenek a diákok. Ez a jezsuita -féle pedagógiához áll legközelebb, ahol egy éve, kilencedikben szervezik ezt meg, és akkor egy éven át rendszeresen küldik őket mindenféle tevékenységre.

- *Többen mondták, hogy az érzékenyítés az egy tök jó célja ennek, de ha egy tevékenységre áll rá egy adott időszakra a gyerek, az nem annyira jó, hanem inkább több mindenbe nézzen bele, több problémával találkozzon. Ebből melyik a jobb?*

- Szerintem nincsen jobb és rosszabb,

- *Volt aki azt mondta, hogy kvótát szabna erre, hogy az ötven órából például adott tevékenységgel csak 10 órát tölthessen, és akkor 10-10 órában legalább öt dolgot csináljon.*

- Mi azon vagyunk, hogy több dolgot csináljon, az lenne a törekvés, ne eggyel töltsen az időt. Illetve hogy ez egy rendszeres tevékenység legyen, de nem hiszem, hogy van itt igaz meg rossz megoldás. Tehát például hogy a három hetes program jobb-e, vagy az egy év, vagy a három évre elosztott jobb-e mint az egy év. Ez biztos, hogy az iskola arculatától, a diákok érettségétől függ leginkább, és ez tényleg sok iskola visszaigazolta, hogy itt azért együtt kell működni a szülővel meg a diákokkal a tekintetben, hogy együtt kiválasszák, melyik az a feladat, ami neki most legjobban érdemes, célszerű kipróbálni.

- *Tehát ez az iskola arculatától függ.*

- Igen, meg a diáktól. Tényleg az adott érettség szinten – és egy évfolyamon belül sem egyformán érettek a diákok – éppen ő alkalmas-e arra, hogy más életsorsokkal találkozzon, ezzel összevesse a saját életstratégiáját. Ha igen, akkor nagyon jó, menjen el egy szociális otthonba és ott idős emberekkel beszélgessen. Vagy hajléktalanokkal. Döbbenjen rá, hogy neki milyen jó dolga van azokhoz képest. Tehát itt sokféle szituáció lehet. De lehet, hogy nem elég érett erre, és akkor itt jön be ez a „gyűjtsünk szemetet” típusú dolog. Erre hadd mondjam azt, hogy a nemzetközi gyakorlatban kétféle fogalom létezik: a 'community service' és a 'service learning'. A service learning annyival jobban

kifejezi a közösségi szolgálatot – ami cél lenne az itthoni esetben is –, hogy egyrészt segítek másokon, másrészt tanulok diákként is. Most hogyha én csak szemetet gyűjtök, ami egy nagyon nemes cél, és a környezetet ezzel óvom, és sok minden jót teszek, ez inkább, azt lehet mondani, hogy egy önkéntes dolog, inkább az önkéntesség keretében gyűjtsek szemetet. Viszont ha a közösségi szolgálatot szeretném ezzel teljesíteni, akkor sokkal jobb, hogyha gyűjthetek szemetet, de akkor ehhez kapcsoljam hozzá, hogy kitalálom, hogy az adott területről hogy lehet elvinni a szemetet, kit kell föl hívni, föl is hívom, megszervezem, szelektíven, és a többi. Legyen valami, ami a diáknak a tanulását segíti. És ez tényleg folyamatos probléma, hogy egyáltalán mit is nevezünk közösségi szolgálatnak, erre szeretnék egy-két dolgot mondani.

- *Nálam lenne is olyan kérdés, hogy mitől számít sikeresnek ilyen, van-e bármi objektív, szubjektív mutatója annak, hogy sikeres egy ilyen program az iskolában.*

- A lényeg, hogy ez a kölcsönösség megvalósuljon: hogy segítek másokon, de közben én is tanulok valamit. Ha egy könyvtárba megyek raktárt pakolni, az egy jó segítő tevékenység lehet, de közben én nem biztos, hogy tanulok. Vagy ezt úgy kell megszervezni, hogy legyen olyan része ennek a tevékenységnek, amikor megismerem a könyvtár működését. És itt jöhet megint a katasztrófavédelem, mert az nem igaz, hogy ott csak rossz példa van a katasztrófavédelemben, valóban, alapvetően a katasztrófavédelem nincs fölkészülve pedagógiailag, hogy tudja ezt lebonyolítani, de Szegedtől elkezdve van sok jó példa is, ahol rájöttek arra, pont a diákokkal való kommunikációban, hogy akkor ezt nem így kell megszervezni, nem 50 órára, hanem mondjuk 10 órát érdemes nekünk közösségi szolgálat címén diákok fogadására kínálni, és akkor abba be lehet vonni olyan tevékenységet, amit a diákok maguk csinálnak.

- *Van olyan amit csinálhatnak?*

- Persze, természetesen.

- *Mert úgy tűnt nekem, hogy ez kicsit olyan, mint ami az egészségügyben fölmerül. Hogy „örülünk, hogy itt vannak de nagyon nehéz olyan feladatot találni, amihez nem kell képzettség, amihez elég érett, amihez biztonságilag, jogilag odaengedhetem. De ha valahol ezt megtalálják...*

- Lehet például tálcán tüzet imitálni, amit ő el tud oltani. Nyilván nem az ég házhoz

fogják kivinni a diákokat, de lehet olyan szituációt teremteni, amiben a gyerek megélheti, hogy jó, tényleg kigyulladt, én el tudtam oltani, mivel oltottam el, hányféleképpen lehet a tüzet eloltani, s a többi. Tehát egy csomó mindent tényleg megtanul a tevékenység kapcsán és akkor ez már tényleg közösségi szolgálat. Az egyik nagy veszély az tényleg biztos az, hogy ott áll a sarokban szegény gyerek három órán át, és aztán azt mondja, hogy soha többé életemben nem leszek önkéntes, mert ez annyira irritál.

- *Volt aki össze se kapcsolta az önkéntességgel. Azt gondoltam, hogy ez egy iskolán kívüli program, mint hogy van, hogy elmegyünk a vadasparkba, meg hogy jön a drogrevenziós valaki és meghallgatom. És nem is érti a kérdést a készségek fejlődésére vonatkozóan. Milyen készség?*

- Igen, ez szörnyű.. Jó. Akkor a CSR szponzorok. Erre is vannak már a TÁRS program kapcsán is jó példák, cégek, akik a saját területükön felismeri, hogy hogy tudnak segíteni. Mondjuk egy gyógyszeripari cég azt mondja, hogy a kórházi szolgálatot tudja támogatni, ad megkülönböztető trikókat a diákoknak, a felkészítésben segítenek.

- *A cégek egyébként tudnak erről? [az IKSZről] Mármint a TÁRS programon kívül. Mert nagyon jó, hogy van a KÖVET Egyesület, meg a Civil Licit, de ha ők nem propagálják, vagy az is szóba is került, hogy amúgy a szülőkön keresztül is lehet szponzort találni, De hogy még ezt a for profit irányba is jobban kéne hirdetni. Vagy azoknak - akár a KÖVET Egyesületen keresztül - akik nagyon nagy tömegben érik el a társadalmi felelősségvállalással foglalkozó cégeket, valahogy tukmálni ezt, hogy ez marha jó, mert igazából kevés dolga lenne vele. Tehát ahhoz képest, hogy a CSR-t neki nehéz megcsinálni, azt itt megcsinálja az iskola meg a fogadó szervezet, csak ő menjen.*

- Persze, csak itt arra kell vigyázni, hogy ez egy veszély és sok iskola jelzi, hogy alapvetően nonprofit tevékenység a közösségi szolgálat. Olyan módon nem akarjon egy vállalat kapcsolódni, hogy akkor nála ingyen munkásként. Mennek hozzá.

- *Nem, ezért mondtam így, hogy a fogadó intézmény és az iskola lefuttatja, ő csak szponzorálja, vagy küldje a saját önkénteseit.*

- Persze, teljesen jó. Ha odaállítja a saját önkénteseit, vagy odaszállítja őket [a diákokat], együtt a saját önkénteseivel, és együtt tevékenykednek, persze, hogyne lehetne. Csak mondom, hogy ez is fölmerült, hogy fogadó szervezet lehet-e.

- *Hát, gondolom nem.*
- *Persze. Az valami más. A díjazásról szerintem beszéltünk. De az például egy izgalmas kérdés, hogy hogy lehet azt motiválni, hogy a közösségi szolgálati portálra feltöltsék a jó gyakorlatokat, ilyen értelemben lehet pályázatot hirdetni a közösségi szolgálat jó gyakorlatára, és átadni egy közösségi szolgálati jó gyakorlat díjat évente, ahogy az ökoiskolák átadják az ökoiskola díjakat. Tehát ilyen módon motiválni őket.*
- *Egyébként ebbe is bevonhatja az iskola diákokat, azzal hogy „most ti adjátok elő”, és az iskola bead egy pályázatot.*
- *Hogyne. És amikor a pedagógus azt mondja, hogy ő neki erre nincsen ideje. Hát könyörgöm, ez nem az ő feladata. Lehet hogy van olyan diák aki pont ezáltal lesz motivált, mert ő fogja lefényképezni, videóval fölvenni, leírni, feltölteni...*
- *Ehhez kapcsolódik a feldolgozás. Mert addig feldolgozza, mire leírja, elmondja, lefotózza nem?*
- *Igen, de azért én azon lennék, hogy a feldolgozást ne kipipálják, hanem együtt dolgozzák föl.*
- *Igen, csak arra gondoltam, hogy ha tanár készít egy ilyen pályázatot, ami nem az ő dolga, és rábízhatja ezt a gyerekekre - és koordinálja nyilván -, akkor ha készítjük a videointerjút a kölkökkal, hogy „én azért szeretek közösségi szolgálni, mert..”, akkor ott a kérdést és hogy az interjúba mi fér bele, mi nem azt a tanár irányítja.*
- *Persze. És ez lehet része a közösségi szolgálatnak, szerintem ez nem a feldolgozás része, mert a feldolgozásnak pont az a célja, hogy a diákok egymás között mondják el, hogy milyen élményeik voltak: hogyan élték meg, mi volt a rossz, mi volt a nehéz, mi volt a könnyű, mi volt az örömteli. És ha ezt jól csinálják, nem is kell az egész évfolyamnak együtt, hanem kiscsoportos módon.*
- *És ez az iskola és a tanárok feladata? Vagy ez -gy jó? Mert azt mondják, hogy ez azért intim dolog is lehet, mert olyat is előhívhat a közösségi szolgálat egy gyerekből, olyan élménye is lehet, amit ő nem szeretne az osztályfőnökével megbeszélni, csak a kortárs foglalkozásokon. Mert bizonyos traumáit nem az osztályfőnökkel akarja megbeszélni.*
- *Világos. Ezt nem kell feltétlenül az osztályfőnöknek végezni. Van, ahol úgy oldják meg, hogy a 90 diák ötös-hetes csoportokba leül egy-egy pedagógus vezetésével, aki*

nem az osztályfőnök, nem is feltétlenül ismerik a diákok. Az egész közösségi szolgálat alapvetően egy másfajta tanár-diák viszonyra épít. Sokkal inkább partneri módon működik. Arról lenne szó, hogy együtt beszéljük meg és a tanár csak koordinálja nagyjából a megbeszélést, és a diákok egymásnak mondják el, hogy mi volt jó, mi nem volt jó, és nyilván itt a tanárnak nincs olyan feladata, hogy azt mondja, hogy „te ezt jól mondtad, kislányom”. Abszolút moderálni kell és az egészből kihozni azt, hogy akkor hogyan lehet pozitív élménnyé fordítani esetleg a nehézségeket is, hogy miért lehetett ez mégis jó, bár neked nehéz volt.

- *Vagy az is lehet pozitív következtetés, hogy azt mondja a diák, hogy ezt csináltam, ezt én többet nem. Tehát például gondoltam rá, hogy óvónéni leszek, de most rájöttem, hogy nem. Volt aki elmondta, hogy "én rájöttem, hogy egy öreg bácsit sokkal jobban elviselek, minthogy nyolc gyerek ugrál körülöttünk." És én meg csak néztem, hogy ez egy 14 éves lány volt.*

- Pontosan. És ez is amellel szól, hogy többféle tevékenységet próbáljon ki. Mert lehet hogy az egyikre azt mondja rögtön, hogy a vért nem bírom látni, és akkor többet kórházba nem megyek, de lehet hogy akkor valami mást meg igen.

- Itt még egyet: az önkéntes kontra munka. Egyrészt, az önkéntesség nem azonos a közösségi szolgálattal, és van olyan, ami az önkéntességbe belefér, de a közösségi szolgálatba nem, mert pedagógiai cél az elsődleges nyilván a közösségi szolgálatban, a munka meg nem jön szóba. Szokták önkéntes munkának nevezni, meg nem tudom mi mindennek, merthogy ez kifejezetten nem munka, hanem segítő tevékenység. Tehát csak olyasvalamit csinálhat a diák, amihez semmiféle szakképzettség nem szükséges: ápolónőt nem helyettesítheti, infúziót nem adhat be, egy csomó minden fölmerül, amit nem csinálhat, és az állagmegóvásnál is, az iskola felújításában csak olyasmiben vehet részt, ami nem a fenntartó feladata. Tehát az iskola teljes renoválása nem a közösségi szolgálatosok tevékenysége.

- *Igen, ez is felmerült, hogy ha kifestem az osztályomat, akkor az igen vagy nem?*

- Hát, az egy közösségi tér..

- *Mármint hogy együtt festjük..*

- Pontosan, és ez pedagógiailag jó, mert akkor kevésbé fogom firkálni a falat, ha tudom micsoda meló volt megcsinálni azt. Ilyen értelemben a festés miért ne lehetne?

De akkor nyilván azok a diákok, akik azt az osztályt használják, azok fessék ki, és ne az egész iskolát fessék ki, és ne az összes ablakot mossák le, tehát itt a lényeg az, hogy ami fenntartói feladat, azt nem végezhetik, és akkor megint itt van az, hogy kerítésfestés meg egyéb. Ha egy óvodának a kerítését festjük le együtt, annak lehet egy nagyon jó hozadéka. Az óvodásokkal együtt megünnepeljük a sikerünket. Egy csomó olyan dolog, ami neki [a diáknak] is élmény. De ha arról van szó, hogy itt van 150 méter kerítés és ez a feladat, akkor ez megint nem cél, És más lehet egy leendő festőtanoncnak az, hogy lefesti a kerítést, mint annak aki soha többé nem szeretne festeni az életben. Tehát a cél meghatározása biztos, hogy fontos.

- *Visszatérve arra, hogy a feldolgozásban a tanárok csak moderátorok ideális esetben: egy tanárnak ehhez mit kell tudni, kell-e ezt most tudni, vagy kell-e neki ehhez képzés, a háttértudás ehhez honnan van?*

- Jó esetben egy tanár lehet hogy rendelkezik ilyenek, de alapvetően egy tanár a tantermi környezethez szokott.

- *A tanárképzésben egyébként van ilyen? Az egyetemi alapképzésben, nem továbbképzésként.*

- Szerintem, alapvetően most újul meg a tanárképzés is, úgyhogy a saját tapasztalatomra hagyatkoznék, nincs olyan, ami a partneri, demokratikusabb viszonyra készítetné fel a tanárt. Épp ezért akkreditáltatunk most egy tanár továbbképzést közösségi szolgálat címen, és ez most arra a kérdésre válasz, hogy lesz ilyen, 60 órás, pontosan úgy terepgyakorlással beépítve, hogy a tanár maga próbálja ki, magának legyen élménye a tevékenységről, tehát ne csak mint koordináló kapja meg a felkészítést, hanem azt élje meg, hogy milyen egy szociális otthonban tevékenykedni önkéntesként.

- *Hogy a közösségi szolgálatot kipróbálja.*

- Pontosan. Választani kell minimum két területet a hétből, amit ő ki kell, hogy próbáljon, és utána azt földolgozza és bemutatja a többieknek, hogy milyen is volt, amit ő ott megélt.

- *És akkor van, hol ilyen feladatot végezhet.*

- Így van, és nyilván ahhoz is kap segítséget, hogy módszertanilag ezt hogyan kell földolgozni. Ugye hétévente van elvileg a tanároknak továbbképzés, ennek a

keretében van a kooperatív módszerek, az elmúlt tíz évben a tanárok nagy része ilyen módon részt vett, hogy ez mennyire épül be az ő saját pedagógus gyakorlatába, az egy másik kérdés, de alapvetően azért azt nem lehetne mondani, hogy ne lenne kooperatív módszerekkel is kapcsolata a tanároknak ma, de nem biztos, hogy ők ezt használják. Ez meg nyilvánvalóan olyan terület, ahol erre nagy szükség van.

- *Ez a 60 óra hogy oszlik meg? Tömbösítve van, vagy heti két nap három hónapig?*

- Minél jobban elnyúlik, annál kevésbé lesznek motiváltak szegény tanárok, hogy ezen részt vegyenek. Az a tapasztalat, hogy a 60 órás képzések jobban működnek, ha maximum hét alkalomra van ez fölbontva, de úgy, hogy közben neki legyen ideje a terepgyakorlatot elvégezni önállóan.

- *És ez benne van 60 órában?*

- Benne van. Ingyenesen lehet rá jelentkezni, vélhetőleg ősztől kezdve, tehát a cél az az lenne, hogy legyen minél több képzett közösségi szolgálati koordinátor, akik saját tapasztalatból tudnak építkezni és nem pedig valami elméleti ismeret alapján. Mert az sokkal kevésbé áll közel magához a helyzethez.

- *A tájékoztató napon is valamelyik jógyakorlatos kolléga említette, hogy ehhez projektszemléletben kell gondolkodni, amire sokan mondták, hogy hát kösz, inkább kettőt és könnyebbet.. Ilyesmi továbbképzés is van, vagy ez nem kell ehhez? Mert ugye azt is mondták ott, hogy ezt úgy lehet jól csinálni, hogy elejétől a végéig van egy ütemezése, megvannak hozzá a határidők, hogy ekkor akarjuk kiválasztani a tevékenységet, ekkor akarjuk indítani, és a többi. Ez jó annak aki tudja valahonnan. Mert van ehhez érzéke vagy nem csak tanárként dolgozott, hanem más projektben is részt vett.*

- Végül is lehet ezt projektnek tekinteni, olyan kötelezettség nincsen, hogy portfóliót készítsen (mai más projektnél evidens). De megint a diákok motiválásban jól fel lehet használni, ha a diákok földolgozzák, leírják, filmre veszik, fényképezik, utána ebből készítenek egy anyagot amit a többieknek meg tudnak mutatni. Ez sok helyen sikeres volt már a TÁRS program kapcsán is, teljesen jól beépült, egyszerűen spontán módon a diákok javasolták, hogy „akkor ezt vegyük föl” és így tovább.

- A felügyelet kapcsán, maga a közösségi szolgálat megszervezése, az iskola feladata, de természetesen ez nem jelenti azt, hogy a pedagógusnak ott kell lennie végig.

- *Sok tanár mondja, hogy neki az a baja, hogy hogyan legyen harminc felé.*
- *Ez ugye megint egy szokatlan szituáció a pedagógusok számára, hogy ő koordinálja, leszervezi megbeszélni, hol melyik fogadó szervezetnél van a diák hogyan, és kíséri a folyamatot olyan értelemben, hogy akár osztályfőnökként, akár koordinátorként a folyosón szembejövő diáktól megkérdezi, vagy külön időpontot tervez, hogy a diákok elmondhassák, hogy sikerült a tegnapi szociális intézményben végzett közösségi szolgálat. Volt-e valami probléma, van olyan amiről érdemes lenne beszélni, tudom segíteni a te feladatodat, mert kiderült, hogy nincsen színes ceruza az óvodában mikor a gyerekekkel rajzolni kell, akkor keressünk színes ceruzát, vagy szóljak az óvó néninek.*
- *Ebben a fogadó szervezetek tudnak nagyobb részt vállalni, nem? Azzal, hogy szólok, hogy itt van a diák. A felelősség tekintetében olyat nem írok alá amit nem teljesített, ez alap lenne...*
- *Így van. Itt a kapcsolattartás a fő feladata a pedagógusnak, és különben pedig, nyilván – vagy együttműködési megállapodásban vagy anélkül – egyeztetni kell, hogy akkor ott van felügyelet a fogadó szervezet részéről, de nem a pedagógusnak kell azt biztosítani, ez nem feladata a pedagógusnak. Nyilván ő úgy érzi, hogy akkor koordinál, ha ő jelen is van, de ez nem lényeges. Ha sok diák megy egy helyszínre, akkor nyilván az első néhány alkalmon érdemes ott lenni, látni, hogy mi történik. Jobban tud a koordinációban részt venni, ha látja, hogy mégis miben vesznek részt a diákok.*
- *601 tanár vett részt ezen az elmúlt nyolc, pedagógusoknak szervezett tanárképzésen [tájékoztató nap], és pont ez derült ki egyértelműen: hogy azok a tanárok, akik nem vettek még részt egyáltalán közösségi szolgálat típusú tevékenységben, azt gondolják, hogy a legnagyobb része a feladatnak az adminisztráció, legjobban ettől félnek mint plusz tehertől. Az, aki már részt vett ilyenbe, az sokkal inkább érzékeli, hogy a feldolgozás mennyire lényeges, illetve hogy az érzékenyítés mennyire lényeges. Pontosan érzékelik azt, hogy ettől jó a dolog, hogy én a diákokat jól fölkészítettem, és utána meg tudtuk ezt beszélni, és ez tényleg élménnyé vált számukra. Itt az egész a tapasztalati tanulásra, az élménypedagógiára épül, és ez igaz úgy a tanárookra mint a diákokra. Tehát szerintem nem kell félni, ha ezt egy tanár jól elvégzi, akkor a saját tapasztalatából sokkal jobban fogja tudni, mi az ami valóban izgalmas ebben, és mi az ami része a feladatnak, de nem ez a hangsúlyos.*

Nem az adminisztráción van a hangsúly, hanem azon, hogy ezt hogy tudja földolgozni a diákokkal. Egy igazi pedagógus ezt rögtön megérzi.

- A kérdőíves felmérésnek volt más eredménye, hozadéka is?
- Alapvetően az információhiány volt a legnagyobb az összes tanár képben és éppen ezért azokat az előadásokat értékelték legjobban, ahol az ő információik bővültek, függetlenül attól, hogy milyen volt az előadó. A nap végére az volt a konklúzió, hogy mindenkiben volt egy feszültség, hogy van egy új feladat, hogy tudja ő ezt ellátni, és ez finoman oldódik a nap végére, amikor rájöttek arra, hogy „ja, hát végül is ez nem is olyan ördögösség, oké, itt a segédlet, ez alapján tudom is, hogy mi a feladat, voltak kérdéseim, azokra választ kaptam”. Az egésznek a hangulata a végére nagyon jó lett, főleg a diákok beszámolóit, ami minden ilyen napon volt, az nagyon megdobta, megmutatta, hogy miért is jó ez. Hogy ha egy diák ezt így éli meg, akkor tényleg érdemes ezt csinálni. Hogy ide eljusson a pedagógus, hogy mégis csinálom én ezt, ennek mi lehet a hozadéka. Minden tájékoztató nap végére egyértelművé vált, hogy ez tényleg egy jó dolog amiről szó van, nem pedig egy plusz feladat amit a nyakamba varrtak, ezt lehet csinálni.
- *Meg hogy nem kell egyedül csinálnia.*
- Igen, meg hogy létezik a közösségi szolgálati portál, ott vannak jó gyakorlatok, segédlet.
- *Azt is jó volt látni hogy a ó gyakorlatokat képviselőik simán átadnak mindent amijük van, nem az a jellemző, hogy „ez az én portám, te meg oldd meg ahogy tudod”, hanem tapasztalatcsere folyik, az egész módszert ideadják és csak le kell követnem gyakorlatilag. Egyébként más felmérés készült az első évről, hogy első évben mihez kezdtek vele?*
- Most ősztől lesz országos tanári kérdőív.
- *A koordinátoroknak?*
- Nem, minden tanárnak. Ez nem önállóan a közösségi szolgálatról szól, hanem lesznek benne kérdések erről a területről: van-e már neki tapasztalata korábbról, történt-e már valami vagy sem. Az is tapasztalata a nyolc regionális tájékoztató napnak, hogy nagyon sok helyen még nem kezdték el ezt megszervezni, annyi feladata volt az iskolának.

- *Az idő előrehaladtával látszik a különbség? Láttad azt, hogy szeptemberben még gőze sincs erről az embereknél, de áprilisban már tudták mi ez?*

- Ez áprilistól júliusig tartott, érdekes módon volt olyan régió, akik azt mondták, hogy nekik már van ismeretük, még a legtöbb helyen azt mondták, hogy nincs ismeretük róla. Azt nem lehet mondani, hogy a tanárok tudtak róla, mert pont azok jöttek el, akiknek nem volt ismeretük.

- [A honlap látogatottságát illetően] Elmondható, hogy hat a képzés, ezeket követően a portál látogatottsága megnőtt. Szeptemberben elindult az oldal nulláról, és heti 3000-es látogatottságról 6000-re feltornászódott az által, hogy volt a nyolc alkalom, és minden egyes alkalom után magasabb hullámban folytatódott a látogatottság.

- *És ez maradt is? Nem csak a tájékoztató nap után volt nagy kiugrás?*

- Nagy kiugrás volt a tájékoztató napok kapcsán, de alapvetően javult. A visszatérő látogatók száma nem jellemző, aki még nem találkozott ezzel, az a tájékoztató nap kapcsán ott összeszedi az ismereteket, és alapvetően ez lenne a cél: hogy amire neki ehhez szüksége van, azt megkapja. Tovább: fogadó szervezetek számára is legyen képzés. Ez abszolút szükséges.

- *Igen, ez is kérdés, hogy a fogadó szervezetek ehhez mit tudnak hozzá tenni, hogyan tudnak tehermentesíteni, és mi az amit még ők sem tudnak és ezért nekik is egy képzés kéne koordinálni.*

- Folyik az egyeztetés, a legsikeresebbnek eddig a szociális intézményekkel tűnik egyébként az egyeztetés. És ők már kiértékeltek a honlapról az ő intézményeiket, a közösségi szolgálat részleteiről, jogszabályi háttérrel, és ily módon a portálon most nagyon sok szociális intézmény jelent meg.

- *Nekik is most volt tavasszal az értesítés?*

- Nem velük az egyeztetést mi kezdeményeztük, és az egyeztetés kapcsán úgy döntött az államtitkárság, hogy kiküld a civil szervezeteknek felhívást, hogy tudják miről van szó, ne váratlanul érje őket az iskolák megkeresése. Ugyanez megtörtént a kultúrával, ott még ez az impulzus nem érzékelhető, már az, hogy a kulturális intézmények rákaptak volna erre, az igaz, hogy most a fesztiválok időszakát éljük.

- *Azok vannak fenn a honlapon, aki bejegyzett önkéntes fogadó szervezet, vagy ez*

valami egyéb módon is szűrve van? Mert ugye civilből sokkal több van, mint ahol közösségi szolgálni lehet menni.

- Az adatbázis úgy épül föl, hogy a szociális államtitkárságunknak van egy olyan adatbázisa, ami az önkéntes fogadó szervezet adatbázisa, de ebből csak azok vannak ide kiszűrve, akik 18 év alatti önkénteseket fogadnak, hiszen ezek az érettségi előtt lévő önkéntesek. Ezen felül forgóvá azzal válik az adatbázis, hogy folyamatosan veszünk föl olyan szervezeteket, akik azt tudják bizonyítani, hogy iskolákkal legalább egy éve valamilyen önkéntes tevékenységben tapasztalatot szereztek, és az iskola ajánlja őket. Hogy vegyük fel őket az adatbázisba. Vagy pedig olyan hálózattal rendelkező nagy szervezetek, mint a Karitás, a Máltai Szeretetszolgálat, de a katasztrófavédelem is például. Nyilvánvaló, hogy állami szervezet nagy infrastruktúrával sok helyen tudja fogadni a diákokat. Ugye egyrészt gondként fölmerül, hogy lesz-e elég fogadós szervezet ahol a diákok tudják ezt teljesíteni.

- *Meg hogy mivel fogadja. Most Megint a katasztrófavédelem ugrott be, és az jutott eszembe, hogy van-e más szűrő. Hogy ő mennyire van felkészülve fogadásra, tényleg tud-e olyan tevékenységet adni, tényleg részt tud-e ebben venni ügyes fogadó szervezetként részt venni, ilyet igazolni nem kell.*

- Pillanatnyilag bármilyen szervezet tud közösségi szolgálatos diákot fogadni, ha az iskolával ezt leegyezteti. Itt nyilván helyben az iskolaigazgató felelőssége, hogy jó feladatra küldje a diákokat – ilyen értelemben mondhatja azt a katasztrófavédelemnek, miután egyeztettek, hogy „mit is fogtok csinálni a diákokkal? Ez lesz? Akkor ide nem fogunk diákot küldeni”. Közben meg Zalaegerszegen egyértelműen jelezte az iskolaigazgató, hogy a katasztrófavédelemmel a kapcsolat létrejött, és ez alapján ők úgy döntöttek, hogy köszönik szépen, de ők ebben nem akarnak részt venni, mert látják, hogy nem olyasmi ami jó. Ilyen értelemben az iskolák felelőssége.

- *És a magánszemélyek? Az mindegy? Vagy ez nem is tipikus? Vagy ez csak végső megoldás?*

- Nem, ez nem végső megoldás, ez nyilván nagyon nagy felelősség megint, és itt érdemes ernyőszervezetekkel együttműködni. Vannak szociális hálózatok, az önkormányzatnak mindenhol van szociális hálózata, például a családsegítő hálózat,

amivel az önkormányzat az idősek otthoni ellátását is támogatja, tehát tudja, hogy kihez lehet elmenni és kihez nem. Ez nagyon lényeges. Ezért van az egyértelműsítve, hogy ne egyedül menjenek a diákok, hanem párosával ilyen helyszínekre, ilyen esetben nincs szükség együttműködési megállapodásra, de a pedagógusnak igenis tudni kell, hogy hova küldte a diákjait. Különben az egészszel kapcsolatban nagyon kényeges, hogy a pedagógus akár nyáron is elküldheti a diákokat, de akkor neki elérhetőnek kell lenni, hogy ha bármi problémája lenne a diákoknak, akkor tudjon segíteni. Tehát a háttérrel biztosítani kell ahhoz, hogy ez jól működjön, de lehet magányszemélyekhez is küldeni, csak ha most abban gondolkodunk, hogy ezt tömegesen szervezik meg az iskolák, akkor vélhetően ez nagy munka. Az osztályomban lévő 32 gyereket el akarom küldeni párosával 16 idős emberhez, akkor kérdés, hogy találok-e 16 idős párt vagy idős embert. Lehet, hogy találok, például lakótelepen, de érdemes módon működhet ez úgy is, hogy az idős emberek jelzik az iskolának - és erre nagyon sok jó példa van -, hogy bízok én abban az iskolában ami a lakókörnyezetemben van, tudom, hogy már nem tudok bevásárolni, szólok az iskolának, hogy tudna-e nekem ebben segíteni az iskola, hogy heti kétszer bevásároljak. Nyilván ez lenne a legideálisabb, hiszen akkor a kereslet és kínálat egymásra találna.

- *Még arról szeretnék kérdezni, hogy jól hallottam-e, hogy mégis lesz keret arra az iskolának, hogy pedagógia asszisztens munkakörbe felvegyenek embert, annak ehhez nincs köze? Nem erre van?*

- Nem erre van. Közben miért ne lehetne? Alapvetően minden iskola, ahol jól működik az iskola, ott elgondolkodnak azon, hogy bár a pedagógus felelős, hogyan lehetne a munkát jól szétosztani. Az iskolatitkár például nyilván az adminisztrációba be tud segíteni. Lehet, hogy egy pedagógus asszisztens a kísérésben vagy bármiben részt tud venni.

- *Igen, merthogy ennem van egy operatív és módszertani része, és az operatívra pont jó lehet a félállású asszisztens.*

- Igen, de az egyetlen nemzetközi érettségit adó gimnáziumban, a Karinthyban például pont egy volt diák végzi a koordinációt - náluk egyébként KEKSZ-nek hívják ezt a programot -, ő korábban ezt csinálta, és élvezte és ezt nagyon jól tudja koordinálni, hogy a diákok hova mennek, és nagyon jól tudja ellenőrizni azt, hogy mennyire kamu,

hogy ide elment, és ezt szűri. Nyilván változik most, hogy törvényileg lett feladat, eddig csak az ő pedagógiai programjuknak volt a része.

- *A tájékoztató napon elhangzott, hogy most egy modell programot akarnak kidolgozni arra, hogy az önkormányzatok szociális intézményeire épüljön ki a közösségi szolgálati háló. Ez alakul?*

- A koordinálás területi alapon nagyon jól működhet, mert hogy egy önkormányzatnak van egy csomó szociális intézménye, és most elvették tőle az iskolát, de ott van körülötte a sok iskola, és alapvetően szeretné megőrizni azt a státuszát, hogy ő a helyi ügyek felelőse. És ez tényleg sok helyen nagyon értelmes módon kialakul, Hódmezővásárhely holnapját ha megnézed, ott például 64 féle tevékenység van, amire a diákok jelentkeznek, és amiket az önkormányzat koordinál, nyilván magát az igazolást az iskola adja ki, minden dokumentum az iskola felelőssége. De hogy ne az legyen, hogy az iskolák különkeresik meg a szociális otthonokat, hanem legyen ez koordinált és kevesebb munkát jelentsen, hiszen ha arról van szó, hogy én tíz diákot ideküldhetek, ötöt oda, akkor már egy nagy segítségről van szó,

- *De akkor szabad döntése van az önkormányzatnak, hogy csinál-e ilyet most. Tehát erre se támogatás, se presszió nincsen felénk.*

- Így van. De erre el lehet mondani, hogy a főváros is úgy döntött, és ehhez pénzt is rendelt, a főváros is kézben akarja ezt tartani és egy modell értékű programot kidolgozni, a fővárosnak vannak játszóterei, egy csomó olyan intézmény ahová tudná küldeni a diákokat. És az iskolákkal, akik már nem az ő fenntartása alatt vannak, tudja a kapcsolatot tartani, tehát logikusnak tűnik. Székesfehérvártól Zalaegerszegig nagyon sok olyan önkormányzat van, aki azt mondta, hogy ez egy nagyon jó cél. Ebbe én szívesen investálok vagy segítem ezt a folyamatot. Nincs kötelező feladat erre, de fölismerték több helyen, hogy ez egy nagyon jó ügy, amibe érdemes ilyen módon bekapcsolódni. A másik érdekes dolog, hogy van, ahol pedagógiai intézet vállalja magára ezt a dolgot. Például megyei szinten, mondván hogy egy pedagógiai intézetnek ez lehet a feladata, és azt gondolja, hogy a koordinációban részt vehet.

o *Nagyon szépen köszönöm*

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Őszinte hálával tartozom konzulensemnek, dr. Hegyesi Gábor Tanár Úrnak, aki bámulatos szaktudással, és a szociális munkásokhoz illő türelemmel és odafigyeléssel segített a kutatás kidolgozásában és a dolgozat megírásában.

Köszönöm Matolcsi Zsuzsának, a DIA iskolai közösségi szolgálat szakértőjének, hogy sok-sok elfoglaltsága mellett, igazi mentorként okított engem, és megosztotta velem a témáról szóló tapasztalatait és gondolatait. Köszönöm, hogy nem csak részt vett a kutatásomban, de rendelkezésemre bocsátotta a témában megjelent publikációit is. Kívánom, hogy az azonos témában írt doktori disszertációja méltó elismerést és további szakmai sikereket hozzon a számára.

Köszönöm Bodó Mártonnak, az OFI szakértőjének, hogy segített a téma feldolgozásában, a reform céljának és módjának megértésében, a jó gyakorlatok és példás pedagógusok elérésében megtalálásában.

Köszönöm a részvételt valamennyi interjúalanynak, azoknak, akik vállalták hogy megosztják velem tapasztalataikat, és remek beszélgetésekkel nem csak a kutatásban, de saját gondolataim, ötleteim csiszolásában is sokat segítettek. Kívánom nekik, hogy az iskolai közösségi szolgálat mindnyájuknak jó élményt, sikert és örömet hozzon.

Köszönöm feletteseimnek, Milus Mariannak és Tuska Erzsébetnek, hogy példás főnöki türelemmel, odafigyeléssel és bátorítással támogatták a dolgozat elkészítését.

Köszönettel tartozom minden igaz barátomnak, akik évek múltán is komoly arccal fogadták a mondatot, miszerint „idén tényleg lediplomázom”. Hálás vagyok, amiért újra és újra bizalmat szavaztak nekem, köszönöm a reményt és a témáról szóló, inspiráló beszélgetéseket.

Külön köszönet jár Kovács Gergely barátomnak, a legkitartóbb önkéntes coach-nak, aki szigorú de igazságos lelkiismeretként kísért el a dolgozat megírásáig, és szó szerint az utolsó percig segített nekem a munkában.